

ЗЕЛЕНА КНИГА

ЯК ВИКОРИСТОВУВАТИ РАДІОЧАСТОТНИЙ РЕСУРС ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОГО ЗВ'ЯЗКУ В УКРАЇНІ?

ПРЯМУЄМО
РАЗОМ

EU4Business

FORBIZ

Створення кращого
бізнес-середовища

BRDO

Офіс ефективного
регулювання

**ПРЯМУЄМО
РАЗОМ**

FORBIZ
Створення кращого
бізнес-середовища

ОФІС ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

info@brdo.com.ua, office@brdo.com.ua
+38 (044) 332 49 12, +38 (094) 832 49 12
Київ, вул. Хорива, 55-К
www.brdo.com.ua

Офіс ефективного регулювання BRDO було засновано в листопаді 2015 року, задля сприяння створенню ефективного регулювання і поліпшення економічних свобод в Україні (з пріоритетом для малого/середнього бізнесу). Саме з цією метою ми реалізуємо інклюзивний та відкритий процес оптимізації регуляторних відносин на ринках паливно-енергетичного комплексу та житлово-комунального господарства, який призведе до взаємної довіри та партнерства держави й бізнесу.

Документ підготовлено експертами Офісу ефективного регулювання.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ПРЕДСТАВНИКИ ОФІСУ ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ: Дмитро Горюнов, Олександр Кубраков

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ:

ГРУПА ЕКСПЕРТІВ ОФІСУ ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ BRDO: Михайло Кольцов, Надія Костриба, Олександр Шелест, Гліб Щеголь

ЗМІСТ

СПИСОК ТЕРМІНІВ І ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ	5
РЕЗЮМЕ (EXECUTIVE SUMMARY)	7
ВСТУП	9
МЕТОДОЛОГІЯ	10
1. СТАН СПРАВ У СФЕРІ КОРИСТУВАННЯ РАДІОЧАСТОТНИМ РЕСУРСОМ	11
1.1 Характеристика сфери	11
Розподіл частот за технологіями	11
Розподіл частот для наявних технологій між користувачами	12
Розподіл частот для застосування 5G	14
Оплата РЧР	16
Стейкхолдери	18
Основні інтереси стейкхолдерів, заявлені пропозиції та невдоволення	20
2. ЧИННА ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО СФЕРИ КОРИСТУВАННЯ РЧР	24
2.1 Програмні документи	24
Ухвалені КМУ	24
Коаліційна угода	25
Указ про 5G	25
2.2 Нормативно-правове поле	26
2.3 Міжнародні зобов'язання України	27
2.4 Інструменти політики	28
Нормативно-правові	28
Фінансові	28
Організаційні	28
Інформаційні	29
2.5 Судова практика	30
3. ЧИННЕ ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ	31
3.1 Етапи, з яких складається регулювання діяльності суб'єктів господарювання	31
3.2 Інструменти регулювання	32
3.3 Регуляторні акти ринку	36
3.4 Успішні практики регулювання сфери урядами інших держав	36
3.5 Моніторинг виконання Угоди про Асоціацію	39
4. ПЕРЕГЛЯД ПОЛІТИКИ	42
4.1 Пріоритетні проблеми	42
Нестача частот для запровадження новітніх мобільних технологій	42
Відсутність технейтральності	43
Відсутність в загальному доступі достовірної інформації про поточне використання частот	45
Необґрунтовані вимоги до санітарно-епідеміологічної безпеки базових станцій	45
Відсутність визначення «ефективності» використання РЧР	46
Створення радіозавад побутовими користувачами та нелегальним бізнесом	46
4.2 Інші важливі проблеми	47
Висновки. Підстави для перегляду чинної політики	51
Рекомендації. Пріоритети перегляду політики	52

ДОДАТКИ	54
Додаток №1. Проведені консультації.....	54
Додаток №2. Розрахунок суми рентної плати за 2018 рік.....	58
Додаток №3. Перелік нормативно-правових актів у сфері РЧР.....	59
Додаток №4. Законодавство України vs ЄС.....	61
Додаток №5. Висловлена позиція lifecell щодо питань в анкеті	74

СПИСОК ТЕРМІНІВ І ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ

- 3G** — 3rd Generation, третє покоління мобільного зв'язку
- 4G** — 4th Generation, четверте покоління мобільного зв'язку
- 5G** — International Mobile Telecommunications-2020, стандарт зв'язку п'ятого покоління
- ВООЗ** — Всесвітня організація охорони здоров'я
- ВП** — Випромінювальний пристрій
- ВРУ** — Верховна Рада України
- ГГц** — гігагерц, 10⁹ Гц
- ГШ ЗСУ** — Генеральний штаб Збройних Сил України
- ДСТЗІ** — Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України
- ЕМС** — Електромагнітна сумісність
- ЄС** — Європейський Союз
- ЗАКОН ПРО РЧР** — Закон України «Про радіочастотний ресурс України»
- ЗУ** — Закон України
- КГц** — кілогерц, 10³ Гц
- КМУ** — Кабінет Міністрів України
- МВС** — Міністерство внутрішніх справ
- МГц** — мегагерц, 10⁶ Гц
- МОЗ** — Міністерство охорони здоров'я України
- НАМН** — Національна академія медичних наук України
- НКРЗІ** — Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації
- НПА** — Нормативно-правовий акт
- РЕЗ** — Радіоелектронний засіб
- РЧР** — Радіочастотний ресурс або радіочастотний ресурс України (залежно від контексту)
- США** — Сполучені Штати Америки
- УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ** — Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони
- УДЦР** — Державне підприємство «Український державний центр радіочастот»
- ЦОВЗ** — Центральний орган виконавчої влади у галузі зв'язку (на даний час — Держспецзв'язку)
- CDMA** — Code Division Multiple Access, технологія одночасної передачі даних у спільному діапазоні радіочастот, використовується для надання телекомпослуг
- D-AMPS** — Digital Advanced Mobile Phone System, малорозповсюджена технологія мобільного зв'язку другого покоління, використання якої було припинено у 2012-13 роках
- E-GSM** — extended GSM, технологія GSM, що використовує діапазон 880-890 МГц / 925-935 МГц
- GSM** — Global System for Mobile Communications, стандарт мобільного зв'язку, що забезпечує найменшу швидкість передачі даних. Використовується як синонім 2G
- HSPA+** — Evolved High-Speed Packet Access, технологія стільникового зв'язку, що позиціонується як 4G
- IMT** — Міжнародний рухомий (мобільний) зв'язок IMT, що базується на International Mobile Telecommunications-Advanced, стандарт, що визначає технології четвертого покоління зв'язку, синонім 4G
- IMT-2000** — International Mobile Telecommunications for the year 2000, стандарт, що визначає технології третього покоління зв'язку, синонім 3G

LTE — Long-Term Evolution, сімейство технологій зв'язку четвертого покоління

R-GSM — Global System for Mobile communications — Railway, спеціалізована для використання на залізниці технологія GSM

UMTS — Universal Mobile Telecommunications System, одна із технологій стільникового зв'язку, що відповідають стандарту IMT-2000

WIMAX — Worldwide Interoperability for Microwave Access, сімейство технологій безпроводового зв'язку, здатне забезпечувати зв'язок 4G

РЕЗЮМЕ (EXECUTIVE SUMMARY)

Сфера користування РЧР є ключовою для надання сучасного зв'язку. Через те, що це вкрай обмежений ресурс, він потребує державного регулювання. Така практика застосовується усіма країнами, у рамках **ООН визначено спеціальний орган, який формує рекомендації у цій сфері** — Міжнародний Союз Електрозв'язку. **У країнах ЄС є також спільні підходи** до регулювання, яких повинен дотримуватися кожен національний регулятор, однак кожна держава має певну свободу у їх реалізації. Одними з найбільш ефективних регуляторів є представники **Швеції та Чехії**, де зв'язок стандартів **4G доступний 100% і 98,8% населення**. За неофіційними даними цей показник складає **до 65% в Україні**, офіційні ж дані щодо покриття недоступні.

Одна із причин такого відставання — **застаріла нормативно-правова база**. Хоча формально відсутні неактуальні (прийняті до 1991 року) та незаконні (без підстав для прийняття) акти, **базовий закон прийнятий ще у 2000 році і не забезпечує розповсюдження сучасних технологій**. Також базовий закон передав частину повноважень на видачу дозвільних документів державному підприємству УДЦР, що суперечить законодавству про адмінпослуги та дозвільну систему. Регулятор продовжує здійснювати ліцензування діяльності у сфері телекомунікацій, хоча це суперечить як національному законодавству, так і європейській практиці.

Україна зобов'язана імплементувати європейські підходи до кінця 2019 року відповідно до Угоди про асоціацію, однак абсолютна **більшість вимог не реалізована**. Навіть більше, за час дії Угоди в ЄС був прийнятий новий Кодекс, і вносити зміни в національне законодавство варто вже із урахуванням саме його норм.

Ситуація, що склалася, створює значні **бар'єри для операторів зв'язку**, перш за все мобільних операторів. Їхня позиція полягає у тому, що частка платежів за РЧР в Україні багатократно перевищує аналогічну у країнах ЄС, що робить **побудову мереж зв'язку у регіонах економічно необґрунтованою**. Натомість частина перспективного спектру використовується компаніями, що застосовують застарілі технології, або ж не мають абонентів і не ведуть активну діяльність взагалі, сподіваючись у майбутньому продати права на РЧР.

На поліпшення ситуації було направлено ряд законопроектів, однак жоден не був прийнятий навіть у першому читанні. У зв'язку з очікуваними виборами до Верховної Ради внесені проекти будуть анульовані і потребуватимуть повторних внесення та реєстрації, не маючи гарантій щодо успішного розгляду. Технічна складність питання і **недоступність широкому загалу об'єктивної інформації** щодо сфери РЧР **зменшує імовірність прийняття актів** через низьку участь громадян у вирішенні цих питань. Водночас недоступність послуг поза межами великих населених пунктів, що є наслідком неефективного використання РЧР, активно обговорюється у суспільстві.

Комплексне вирішення проблем потребує прийняття нового закону, що регулюватиме електронні комунікації загалом та РЧР зокрема. Однак **є ряд пунктів, де можливе ситуативне вирішення за допомогою підзаконних актів**, — постанов КМУ, рішень регулятора тощо. Пріоритетними для бізнесу є фінансові питання, однак при визначенні пріоритетів необхідно враховувати важливість позитивного впливу на громадян (споживачами послуг є всі громадяни), яким важче чітко артикулювати власні потреби при взаємодії з державними органами.

За результатами аналізу було визначено **6 пріоритетних проблем**:

- ◆ Недостатній обсяг частот для запровадження новітніх мобільних технологій;
- ◆ Відсутність технейтральності: заборона компаніям використовувати частоти для інших технологій, ніж зазначені в ліцензії;
- ◆ Відсутність у загальному доступі достовірної інформації про поточне використання частот;
- ◆ Необґрунтовані вимоги до санітарно-епідеміологічної безпеки базових станцій (що зменшують дальність прийому сигналу);
- ◆ Відсутність визначення «ефективності» використання РЧР;
- ◆ Створення радіозавад побутовими користувачами та нелегальним бізнесом.

Почати **запровадження технічності та збільшення обсягу доступних частот** варто через **зміни до Плану використання РЧР**, де слід вказати серед можливих для застосування технологій усі сучасні технології, які використовуються на відповідних частотах у ЄС. Заміну ліцензій провести за процедурою дострокового впровадження нових радіотехнологій. **У діапазонах 800-900 МГц цьому повинні передувати рефармінг і перерозподіл частот** у згаданих діапазонах, без якого застосування новітніх технологій стане можливим лише для одного оператора. **Здійснення зазначених заходів можливе у рамках чинного законодавства і потребує ряду рішень НКРЗ та Уряду.**

Доцільним також є **підняття ставок рентної плати за користування РЧР для перспективних частот до рівня, аналогічного ставкам «стільникових технологій»**, що відповідає європейським підходам та дозволить розподілити РЧР між користувачами, які запроваджують сучасні технології. **Підняття ставок потребує змін до Податкового кодексу**, при цьому подібні зміни вносяться практично щороку під час бюджетного процесу.

Збільшення доступності інформації про використання РЧР не потребує жодних додаткових нормативних актів, натомість зміни форм і практик оприлюднення інформації, вже передбаченої існуючим законодавством, зокрема про відкриті дані. Такі зміни потребують відносно незначних технічних удосконалень, приклади реалізації яких можна спостерігати в країнах ЄС, і **можливі зокрема через взаємодію державних установ і представників громадянського суспільства**. Зокрема BRDO вже має досвід подібної взаємодії при розробці порталу inspections.gov.ua.

Вимоги до санітарно-епідеміологічної безпеки, виражені у гранично допустимих рівнях випромінювання, напряду **впливають на дальність прийому** сигналу зв'язку. В Україні у 2017 році вже збільшувалися граничні рівні, однак вони **досі в 45-100 разів жорсткіші, ніж рекомендовані ВООЗ та поширені в ЄС**. Пом'якшуються ці обмеження наказом МОЗ.

Відсутність визначення ефективності використання РЧР у законодавстві породжує формальне «освоєння» частот недобросовісними компаніями і набуття вигоди ними за рахунок реально працюючих операторів, і в кінцевому результаті за рахунок абонентів. Покращити ситуацію можна завдяки кращому **визначенню «освоєння» частот у Ліцензійних умовах, що затверджуються НКРЗІ**.

Створення радіозавад побутовими користувачами та нелегальним бізнесом призводить до відсутності зв'язку або його низької якості на певних територіях. Поточні механізми вирішення неможливі без постійного масового залучення поліції, що має обмежений ресурс та інші пріоритети. Значно поліпшити ситуацію може **відповідальність власника об'єкту, з території якого надходять завади, у випадку неможливості доступу до РЕЗ**. Уникнути її можна буде, надавши інформацію щодо створення завад іншим суб'єктом, що використовує РЕЗ на цій території.

Очікується, що здійснення названих кроків призведе до збільшення доступності 3G та 4G до 95% населення протягом 1,5 року та подальшого впровадження 5G.

ВСТУП

Радіочастотний ресурс відіграє ключову роль у наданні сучасних телекомунікаційних послуг споживачам. Без нього неможливо уявити перш за все мобільний зв'язок, однак він також використовується для супутникового зв'язку, фіксованого широкосмугового доступу в інтернет та інших послуг. Водночас слід враховувати, що постійно з'являються нові технології і розвиваються наявні, що вимагає задіяння додаткового спектру. На відміну від попиту, розмір спектру незмінний, що ставить перед державою питання щодо ефективного управління цим обмеженим спільним ресурсом.

В Україні, як і у інших країнах пострадянського простору, існують деякі особливості розподілу смуг радіочастот на національному рівні. Так значна частка спектру у різних діапазонах все ще належить спеціальним користувачам РЧР (військові, спецслужби тощо). Деякі компанії свого часу отримали ліцензії на значні діапазони перспективного для впровадження нових технологій спектру з ціллю його подальшого «продажу». Це стало можливим завдяки низькій вартості рентної плати за цей спектр. Також слід зазначити, що якість телекомунікаційних послуг напряму залежить від обсягу відповідного спектру, що є в наявності у оператора, тому оператори не поспішають здавати «залишковий» спектр державі.

Згадані проблеми є одними з причин, чому Україна лише у 2015 році провела тендер на видачу ліцензій на користування РЧР для надання телекомунікаційних послуг третього покоління (3G), а на 4G — лише у 2018. При цьому вже у 2020 році, згідно з Указом Президента, очікується впровадження 5G — лише на рік-другий пізніше, ніж у більшості європейських країн.

Саме європейський досвід регулювання сфери користування РЧР, директиви ЄС, Україна зобов'язана імплементувати до кінця 2019 року відповідно до Угоди про асоціацію. На жаль за 7 місяців до кінцевого терміну більшість положень відповідних директив не реалізовані. Недостатня увага до цих зобов'язань і сфери РЧР загалом може бути пов'язана, між іншим, із технічною складністю і недостатньою кількістю аналітики, цікавої для ширшого кола читачів, ніж працівники галузі із багаторічним досвідом. Ця робота має на меті виправити ситуацію, що склалася, та сформулювати дієву дискусію із пошуку ефективних вирішень існуючих проблем.

МЕТОДОЛОГІЯ

У цьому дослідженні аналізувалися частоти, які:

- ◆ використовуються в Україні для стільникового зв'язку (стандарти GSM, CDMA, IMT-2000 (UMTS), IMT (LTE, HSPA+));
- ◆ використовуються в ЄС для стільникового зв'язку (стандарти GSM, CDMA, IMT-2000 (UMTS), IMT (LTE));
- ◆ розглядаються як перспективні для впровадження зв'язку 5G в ЄС.

При аналізі використовувалися дані:

- ◆ що знаходяться у відкритому доступі в мережі інтернет;
- ◆ отримані на запит від державних установ та організацій;
- ◆ отримані в ході консультацій із представниками бізнесу, влади та експертами.

При згадці тих чи інших даних у тексті дослідження приводяться конкретні посилання на джерело отриманої інформації, окрім випадків, коли інформація отримана на умовах конфіденційності.

Дослідження та консультації відбувалися починаючи з березня 2019 року, інформація відображена у дослідженні актуальна станом на 20 травня 2019 року. У ході роботи були надіслані запити ряду компаній, зокрема користувачам частот, які розглядаються авторами як перспективні, однак відповіді так і не були отримані. Також було направлено ряд запитів до регулятора та проведена зустріч із його представниками, однак значна кількість питань, що порушувалися, залишилася без відповіді. *Детальніше про проведені консультації у Додатку 1.*

Авторами дослідження є експерти Офісу ефективного регулювання Михайло Кольцов, Надія Костриба, Олександр Шелест та Гліб Щеголь. Особлива подяка Роману Кобцю за методологічну підтримку та цінні поради при написанні книги, а також компанії YouControl за інформаційну підтримку.

1 | СТАН СПРАВ У СФЕРІ КОРИСТУВАННЯ РАДІОЧАСТОТНИМ РЕСУРСОМ

1.1

ХАРАКТЕРИСТИКА СФЕРИ

Стільниковим зв'язком користується все населення України, за цих обставин ефективне використання РЧР є ключовим для надання якісних телекомпослуг. Нижче розглянуті характеристики різних діапазонів, зумовлені як законами фізики, так і нормативними актами і міждержавними договорами.

РОЗПОДІЛ ЧАСТОТ ЗА ТЕХНОЛОГІЯМИ

Основний товар у даній сфері — право на користування радіочастотним ресурсом на території України. План використання радіочастотного ресурсу передбачає використання частот у діапазоні від **9 кГц** до **250 ГГц** (250 000 000 кГц), однак для надання телекомунікаційних послуг передбачено значно менше діапазонів¹:

1 GSM:

діапазон **900 МГц: 50 МГц** на відрізку від **890 МГц** до **960 МГц**;

діапазон **1 800 МГц: 150 МГц** на відрізку від **1 710 МГц** до **1 880 МГц**;

діапазон E-GSM: **20 МГц** на відрізку від **880 МГц** до **935 МГц**;

діапазон R-GSM: **8 МГц** на відрізку від **876 МГц** до **925 МГц**;²

2 UMTS:

135 МГц на відрізку від **1 900 МГц** до **2 170 МГц**;

3 LTE:

діапазон **1 800 МГц: 150 МГц** на відрізку від **1 710 МГц** до **1 880 МГц**;

діапазон **2 600 МГц: 80 МГц** на відрізку від **2 510 МГц** до **2 690 МГц**;

4 CDMA-800:

37.78 МГц на відрізку від **824 МГц** до **887.97 МГц**;

5 CDMA-450:

6 МГц на відрізку від **450 МГц** до **463 МГц**.

В Україні, на відміну від більшості країн ЄС, не запроваджено принцип технологічної нейтральності. В Україні право на користування РЧР для надання телекомунікаційних послуг закріплюється не лише із зазначенням частот, але і технологій, які використовуються. Тоді як у більшості західних країн, зокрема ЄС³ та США⁴, просто зазначають: «мобільний зв'язок», не вдаючись до деталізації технологій. Вибір конкретної технології залишається за користувачем діапазону і може змінюватися протягом часу користування.

¹ План використання радіочастотного ресурсу України. Водночас у поточному плані вказані технології і частоти, які не використовуються з 2013 року, наприклад Цифровий стільниковий радіозв'язок D-AMPS.

² Діапазони E-GSM та R-GSM знаходяться у розділі «Перспективні».

³ ECA TABLE

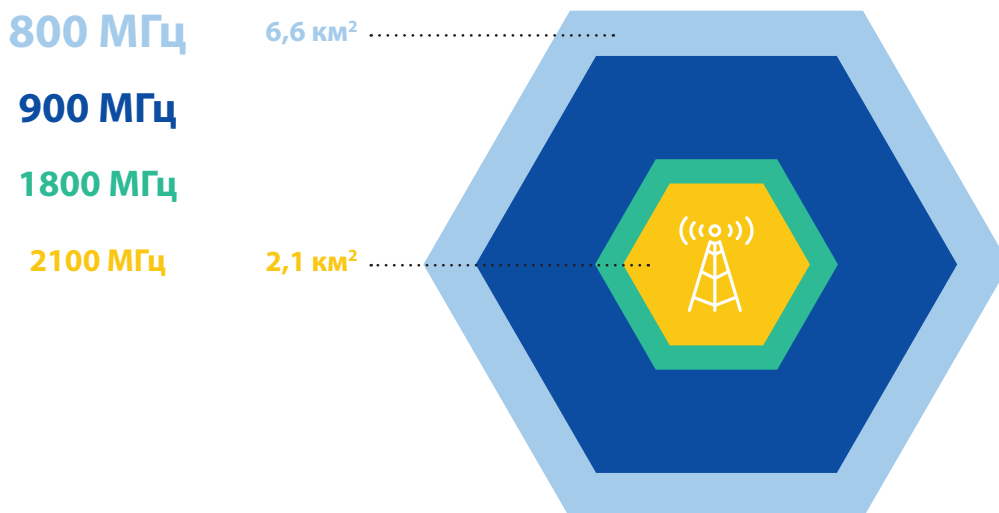
⁴ United States Frequency Allocation Chart

Такий підхід до цього часу значно стримує розвиток телекомунікацій в Україні та погіршує доступність послуг. Так, технології UMTS (3G) набули поширення в Україні лише у 2015, LTE (4G) — у 2018 році, тоді як у Швеції розподіл ліцензій на 3G відбувся у 2000 році¹, а запуск мережі – у 2003². У Польщі запуск 4G відбувся ще в 2010 році³.

РОЗПОДІЛ ЧАСТОТ ДЛЯ НАЯВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ МІЖ КОРИСТУВАЧАМИ

Різні діапазони варто розглядати як окремі групи товарів, оскільки вони мають різні характеристики і цінність. Це пов'язано із особливістю поширення хвиль на різних частотах: нижчі частоти забезпечують більшу дальність покриття, вищі частоти краще підходять для передачі великих об'ємів інформації. Через це для сільської місцевості, доріг, великих відкритих просторів використовують, як правило, частоти в діапазонах **800-900 МГц**, а в районах із насиченою міською забудовою — **2100-2600 МГц**.

ПЛОЩА РОЗПОВСЮДЖЕННЯ СИГНАЛУ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ЧАСТОТИ⁴

Оскільки радіочастоти — це обмежений спільний ресурс, ефективність його використання і справедливість розподілу вкрай важливі. Обмеженість ресурсу та потреба значних інвестицій в інфраструктуру для надання телекомпослуг призводить до розподілу ринку між **3-7** гравцями, при чому у переважній більшості країн працює **3-4** оператори⁵. В Україні діють **3** загальнонаціональні мобільні оператори, що використовують різні технології для надання послуг зв'язку і у яких зосереджена більшість частот, а також **2**, які спеціалізуються на **1** технології. Окрім того, **1** оператор надає локальні послуги у **2** областях.

¹ ITU

² RCRWireless

³ telegeography.com

⁴ ITU: Recent developments and future plans of 700 MHz Band

⁵ ОЕСР

РОЗПОДІЛ ЧАСТОТ МІЖ ОПЕРАТОРАМИ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ І ТЕХНОЛОГІЯМИ, МГц¹

Технологія (частота, МГц)	Київстар	Водафон	Лайфселл	Інтертелеком	Тримоб	Всього, МГц
GSM (900)	533.4	269	200			1 002.4
E – GSM (900)	100.8					100.8
UMTS (2000)	810	810	810		810	3 240
LTE (2600)	810	540	810			2 160
LTE/GSM (1800)	1 890	1 350	810			4 050
CDMA ² (800-900)			135.0	740.3		885.3
Всього	4 144.2	2 969	2 626.6	740.3	810	11 300.1

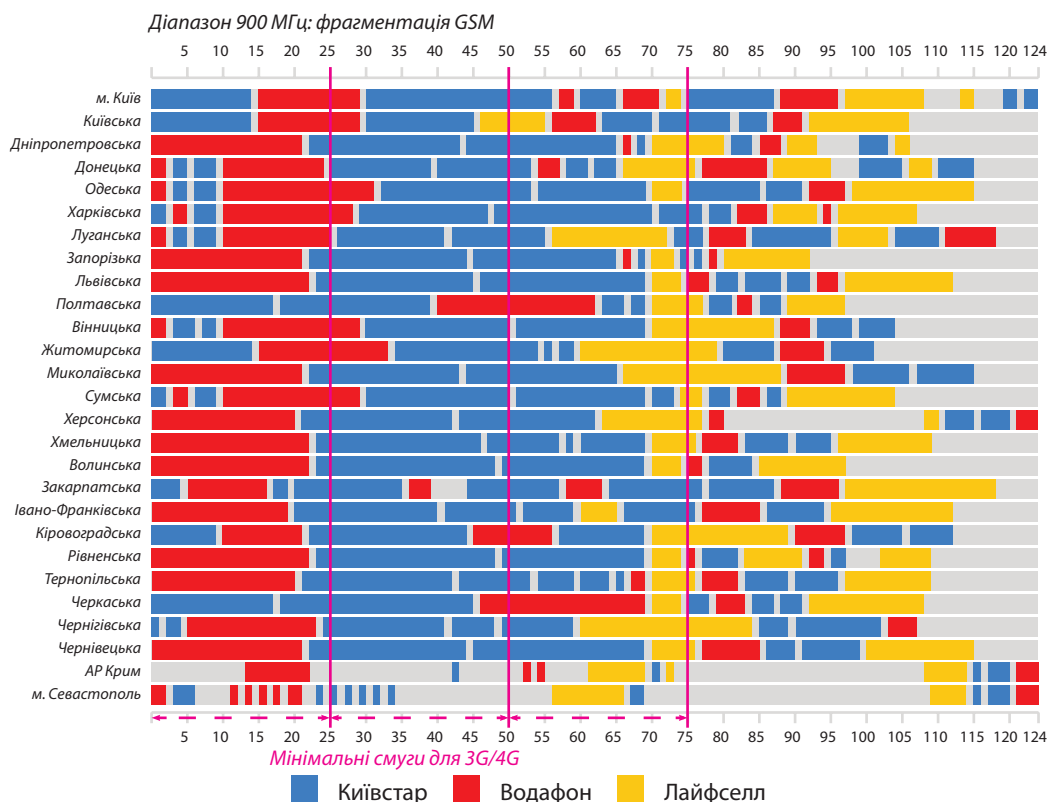
Частоти у діапазонах **1800-2600 МГц** розподілені таким чином, що дозволяють надавати повний спектр послуг за наявними технологіями всім операторам. У діапазоні **2600 МГц**, який використовується для LTE, Водафон має дещо менший діапазон у користуванні (**20 МГц** по всій території України порівняно з **30 МГц**), однак усі мобільні оператори мають достатні смуги для використання наявних технологій. Діапазон **2100 МГц** використовується для технологій UMTS і рівномірно розподілений між **4** користувачами (смуги шириною **30 МГц**). У діапазоні **1800 МГц** спостерігається концентрація спектру у користуванні Київстар (**47%**), тоді як Лайфселл має меншу частку (**20%**), однак цієї смуги (**30 МГц**) все одно достатньо для надання послуг LTE.

Однак частоти у діапазоні **900 МГц** мають вкрай нерівномірний розподіл між користувачами. Ліцензії у цьому діапазоні видані переважно для застосування **2** технологій: GSM-900 та E-GSM. Також незначну смугу у діапазоні **880-890 МГц** займають компанії з ліцензіями на технологію CDMA. Визначити їхню частку, на жаль, за доступними джерелами неможливо. Серед мобільних же операторів **58%** спектру зосереджено у Київстар, **24%** знаходиться у користуванні Водафон, і лише **18%** — у Лайфселл. Такий розподіл дозволяє всім компаніям надавати якісні послуги за технологіями GSM. Однак можливість теоретично застосовувати сучасні технології, які потребують ширшої смуги частот, є лише у компанії Київстар. Діапазон **800 МГц** є надважливим для забезпечення 4G в регіонах і не має альтернативи. Понад **80%** діапазону використовується компанією Інтертелеком, водночас існує **парадоксальна ситуація, коли CDMA-оператор використовує для низхідного трафіку діапазон, призначений для висхідного трафіку GSM операторів** (частина ліцензій Інтертелеком знаходиться у діапазоні **900 МГц**, а саме **880-890 МГц**).

¹ НКРЗІ, станом на 13.02.2019. Оскільки ліцензії видаються окремо на кожен регіон, у таблиці зазначені сумарні значення для всієї території України

² Окрім зазначених у таблиці, ліцензії сумарною шириною смуги 10 МГц належать ПрАТ «ТЕЛЕСИСТЕМИ УКРАЇНИ», що надає послуги під брендом PEOPLEnet

РОЗПОДІЛ ЧАСТОТ У ДІАПАЗОНІ 890-960 МГц

Джерело: НКРЗІ

Україна не використовує для сучасного мобільного зв'язку діапазони 800 МГц та 2300-2400 МГц. Останній діапазон не забезпечує широкого покриття і призначений для передачі значної кількості даних, його альтернатива **2600 МГц** забезпечує поточні потреби у передачі трафіку. Однак постійне зростання обсягів трафіку може викликати потребу в цьому діапазоні, який перебуває у користуванні компанії «Інтелектуальні Комунікації» (**88%** спектру, використовує технологію широкосмугового доступу практично в усіх регіонах), «Краєвид» (**6%** спектру, використовує технологію мультисервісного доступу в Миколаївській області) та «Фарлеп-інвест» (**6%** спектру, використовує технологію мультисервісного доступу у **6** регіонах).

РОЗПОДІЛ ЧАСТОТ ДЛЯ ЗАСТОСУВАННЯ 5G

У 2020 році очікується початок масштабного використання 5G, що має принципово кращі показники якості, ніж поширені сьогодні технології. Хоча повного вичерпного переліку частот, які використовуватимуться для нової технології, не існує, ЄС уже визначив **три** першочергові діапазони для застосування 5G¹:

- ◆ **26 ГГц (24.25 ГГц – 27.5 ГГц);**
- ◆ **3.6 ГГц (3.4 ГГц – 3.8 ГГц);**
- ◆ **700 МГц.**

За цих обставин найбільшого прогресу країни ЄС досягнули в діапазонах **700 МГц** та **3.6 ГГц** — ці частоти нерідко вже передбачені для 5G, іноді навіть проведені аукціони за право користування ними. Так, для **3.6 ГГц** вже проведено **6** аукціонів² і заплановано на 2019 рік ще принаймні **8**.

¹ Європейська комісія

² 5G Observatory Quarterly Report 2

ПРОВЕДЕННЯ 5G-АУКЦІОНІВ У ДЕЯКИХ КРАЇНАХ ЄС¹

	700 МГц			3,6 ГГц		
	Проведені	2019	Після 2019	Проведені	2019	Після 2019
Австрія					●	
Бельгія		●			●	
Великобританія				○		○
Греція					●	
Ірландія		●				
Іспанія			●			
Італія	●					
Латвія						
Литва			●		●	
Мальта			●			
Нідерланди		●				
Німеччина	●				●	
Польща						●
Португалія		●				
Угорщина		●			●	
Фінляндія	●			●		
Франція	●				●	
Чехія		●			●	
Швеція	●					

○ Великобританія провела 1 аукціон з трьох запланованих

В Україні частоти відповідних діапазонів використовуються для телевізійного мовлення, широкосмугового та мультисервісного радіодоступу²:

- ◆ **700 МГц:** використовуються для аналогового телевізійного мовлення;
- ◆ **3.6 ГГц:** використовується для технологій широкосмугового та мультисервісного радіодоступу;
- ◆ **26 ГГц:** використовується для мультисервісного радіодоступу (24.5-26.5 ГГц).

РОЗПОДІЛ ПЕРСПЕКТИВНИХ ЧАСТОТ ДЛЯ 5G В УКРАЇНІ

Частота	Аеро Телеком	Датагруп	Зеонбуд	Всього
26 ГГц (24.25 ГГц – 27.5 ГГц)		1008 МГц (24.5 – 25.6 ГГц)		1008 МГц
3.6 ГГц (3.4 ГГц – 3.8 ГГц)	2700 МГц (3.6 – 3.7 ГГц)			2700 МГц

Діапазон 700 МГц, так званий другий цифровий дивіденд, використовується для передачі аналогового телевізійного сигналу і повинен бути звільнений ще 31 серпня 2018 року, однак використання було подовжено до 31 грудня 2019 року³. Користувачами у цьому діапазоні є ТОВ «ЗЕОНБУД» (має ліцензії на трансляцію по всій території України, сумарно **200** каналів), Концерн радіомовлення, радіозв'язку та телебачення (**9** каналів у населених пунктах Чаплинка і Скадовськ Херсонської області) та «Телемережі України» (**9** каналів у населеному пункті Чонгар Херсонської області). 2018 року відбулось переважне звільнення першого цифрового дивіденду (діапазон **800 МГц**), що свідчить про забезпечення приймачами і відповідно можливість абонентів приймати телесигнал. **Об'єктивні причини для відтермінування звільнення діапазону 700 МГц невідомі.**

¹ 5G Observatory Quarterly Report 2

² НКРЗІ

³ Постанова КМУ від 8 травня 2019 р. № 377

Єдина чинна ліцензія у діапазоні 3.6 МГц належить Аеро Телеком, діяльність якої має певні ознаки фіктивності. Зокрема середньорічний дохід компанії у 2014-2017 роках не перевищував **15 тис. грн**, окрім 2016, коли він був меншим за **160 тис. грн**¹. НКРЗІ не надала відповіді щодо кількості абонентів цієї компанії, в інтернеті відсутній працюючий сайт, на запити, надіслані авторами дослідження на e-mail, також не було відповіді, також відсутні дані щодо просування послуг цих компаній. Незвично раннє продовження дії ліцензії Аеро Телеком до 2025 року (продовження отримане у січні 2019 року, діє з 2020 року, до того часу діє наявна ліцензія) дозволяє зробити висновок, що компанія утримує ліцензії винятково з метою отримання вигоди після дозволу на використання 5G на території України. Ця вигода може бути у вигляді:

- ◆ компенсації за відмову від частот (подібно до механізму, використаного для компаній ММДС);
- ◆ передачі права користування частотами (у випадку введення можливості такої передачі);
- ◆ продажу компанії, що має ліцензії на відповідні частоти;
- ◆ іншим шляхом.

Ліцензії на користування РЧР у діапазоні 26 ГГц видані лише 1 компанії — Датагруп. Це одна із найбільших телекомкомпаній України, яка володіє понад **20** ліцензіями на різні типи зв'язку у різних регіонах та має значну кількість абонентів. Оскільки аналогічні технології використовуються в інших діапазонах, **необхідність використання саме згаданого діапазону невідома.**

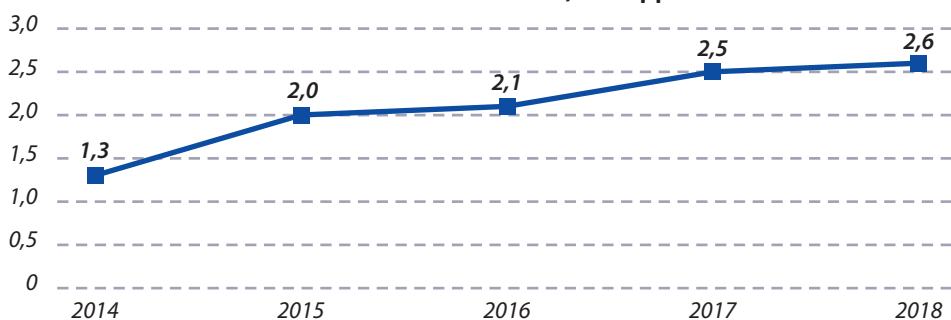
ОПЛАТА РЧР

В Україні заборонена передача чи продаж прав користування РЧР, тож оплата здійснюється користувачами лише державі. У розрізі періодичності можна виділити:

- ◆ разову виплату: плату за видачу, переоформлення, продовження терміну дії ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України та видачу дублікатів таких ліцензій;
- ◆ періодичну (щомісячну): рентну плату за користування радіочастотним ресурсом України.

Ці виплати у повному обсязі надходять до Державного бюджету і в 2018 році склали **200 млн грн** за видачу ліцензій та **2,5 млрд грн** рентної плати. Дані щодо сум, сплачених окремими користувачами, відсутні, однак розрахунково **мобільні оператори² сплачують 98,8% всіх доходів цього типу.**

**ДИНАМІКА НАДХОДЖЕНЬ ДО ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ
ЗА КОРИСТУВАННЯ РЧР, МЛРД ГРН³**

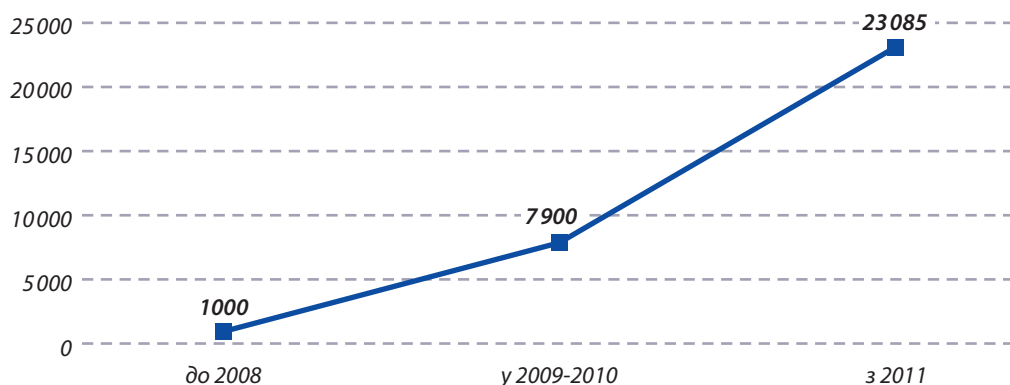
¹ Дані Youcontrol

² Включає плату за стільниковий радіозв'язок і міжнародний рухомий (мобільний) зв'язок IMT, розрахунки BRDO. Детальніше у Додатку 2

³ Держказначейство

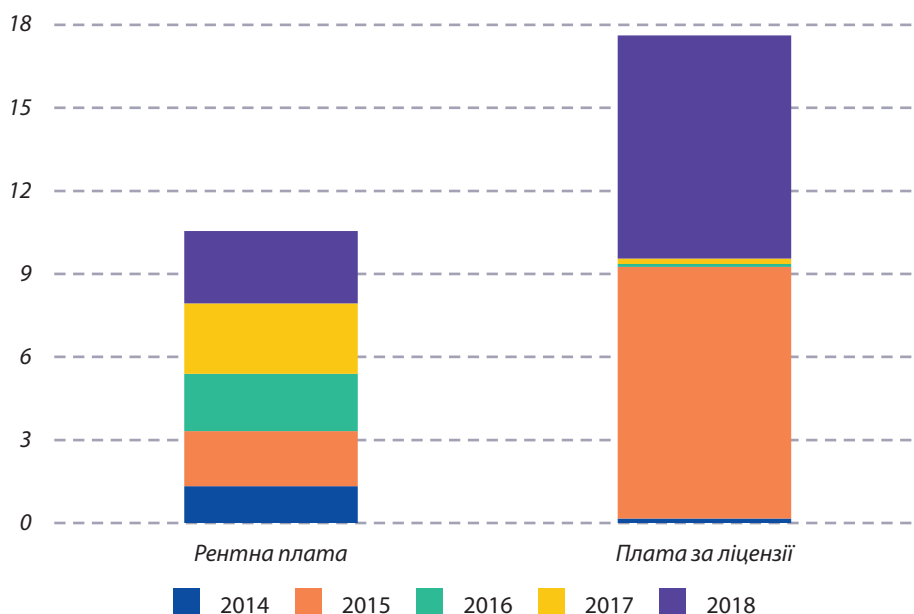
Користувачі РЧР найбільше **стурбовані відсутністю методики визначення рентної плати**, що дозволяє встановлювати будь-який розмір рентної плати без жодних обґрунтувань. Хоча у періоді, що досліджується, розмір ставки для стільникового зв'язку не змінювався, мобільні оператори апелюють до змін 2008-2010 років¹, коли **ставки зростали у 3-8 разів**.

СТАВКА ПЛАТИ ЗА КОРИСТУВАННЯ РЧР, грн за 1 МГц на місяць

Надходження від видачі ліцензій за останні **5 років** були більші за рентну плату (**17,6 млрд грн** проти **10,6 млрд грн**). Однак **97% плати за ліцензії були отримані у 2015 і 2018 роках, тобто під час «відкриття» нових діапазонів / технологій**. В інші періоди середня плата за видачу ліцензій становила **157 млн грн**, що в **13 разів** менше, ніж середня рентна плата.

ДИНАМІКА ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ ВІД РЕНТНОЇ ПЛАТИ І ПЛАТИ ЗА ЛІЦЕНЗІЇ², млрд грн

Окрім сплати коштів до Державного бюджету, **користувачі сплачують значні кошти УДЦР, який законодавчо є монополістом** у сфері здійснення радіочастотного моніторингу та забезпечення сумісності і присвоєння радіочастот. Так, відповідно до звіту УДЦР³ обсяг сплачених за згадані послуги коштів у 2018 році склав **589 млн грн, 96,7%** всіх доходів УДЦР. На жаль, НКРЗІ та УДЦР не надали даних для аналізу динаміки надходжень від оплати цих послуг. Тобто користувачі, сплачуючи рентну плату, не отримують у користування належний діапазон, а **змушені додатково сплачувати понад 22% від суми рентних платежів**.

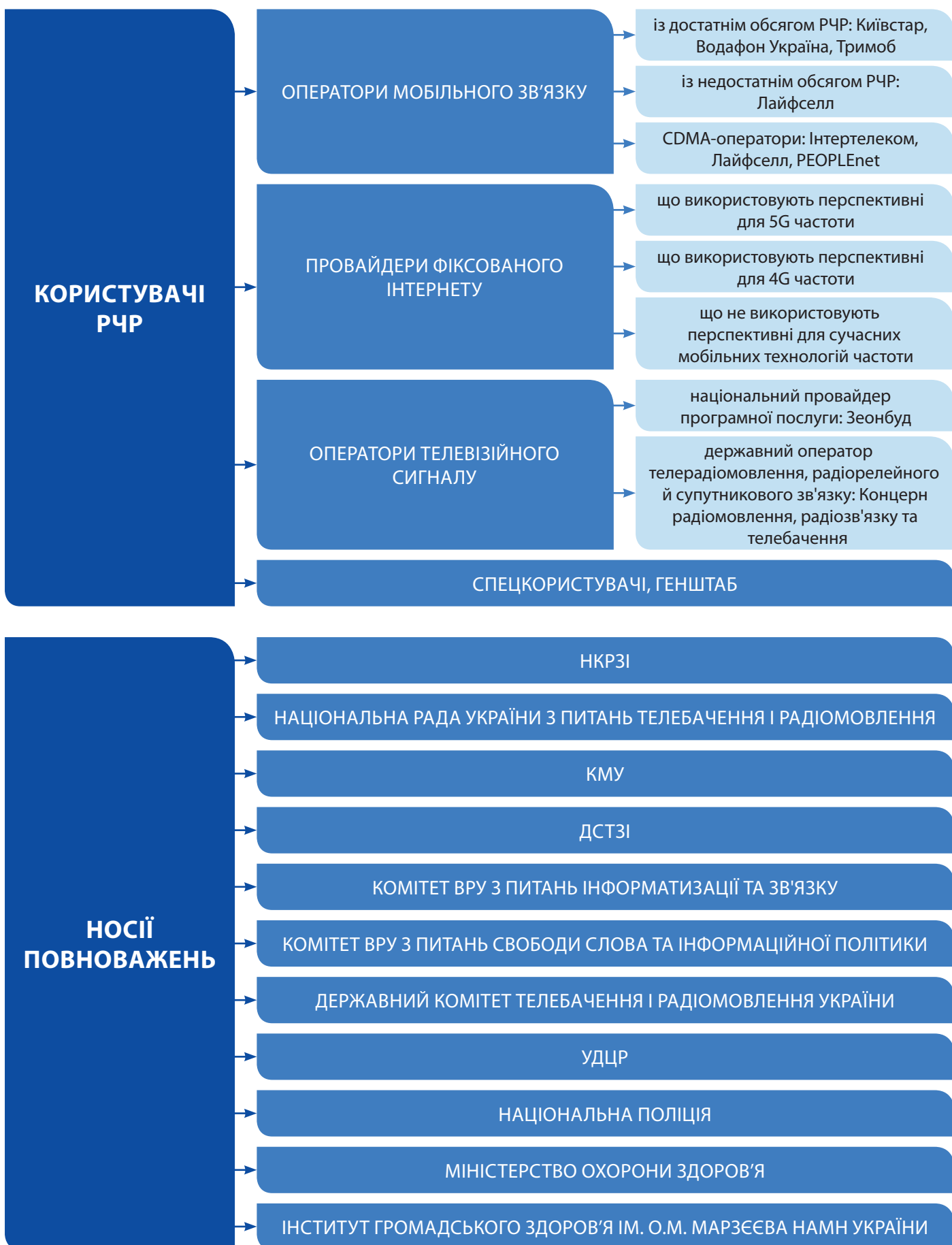
¹ Постанова КМУ від 31 січня 2001 р. N 77, Постанова КМУ від 27 грудня 2008 р. N 1150, ст. 254 Податкового кодексу

² Держказначейство

³ Фінансова звітність УДЦР за 2018 рік

СТЕЙКХОЛДЕРИ

Для радіочастотного ресурсу можна визначити таке коло стейкхолдерів:

**КЛІЄНТИ
КОРИСТУВАЧІВ
РЧР**

АБОНЕНТИ МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ

ТЕЛЕКОМПАНІЇ

АБОНЕНТИ АНАЛОГОВОГО ТА ЦИФРОВОГО ТЕЛЕБАЧЕННЯ

АБОНЕНТИ ФІКСОВАНОГО ІНТЕРНЕТУ

**КОМПАНІЇ-ПОСТАЧАЛЬНИКИ
ОБЛАДНАННЯ (ВЕНДОРИ)**

**БІЗНЕС
АСОЦІАЦІЇ,
ОБ'ЄДНАННЯ**

ТЕЛАС

ІНАУ

ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНА ПАЛАТА УКРАЇНИ

АСОЦІАЦІЯ ПРАВОВЛАСНИКІВ ТА ПОСТАЧАЛЬНИКІВ КОНТЕНТУ

WIRELESS UKRAINE

АСС

**НАВЧАЛЬНІ
ЗАКЛАДИ,
ЩО ГОТУЮТЬ
ФАХІВЦІВ У СФЕРІ
РЧР**

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ЗВ'ЯЗКУ ІМ. О.С. ПОПОВА

КИЇВСЬКИЙ КОЛЕДЖ ЗВ'ЯЗКУ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ «КИЇВСЬКИЙ
ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

ОСНОВНІ ІНТЕРЕСИ СТЕЙКХОЛДЕРІВ, ЗАЯВЛЕНІ ПРОПОЗИЦІЇ ТА НЕВДОВОЛЕННЯ

Об'єктивні інтереси

Оператори мобільного зв'язку та провайдери фіксованого інтернету, що використовують перспективні частоти, перш за все зацікавлені у якнайшвидшому запровадженні **технологічної нейтральності** (окрім компаній із недостатнім обсягом РЧР, які потребують проведення рефармінгу перед запровадженням технейтральності).

Мобільні оператори також проявляють високу зацікавленість у **зменшенні рентної плати** за користування РЧР та за радіочастотний моніторинг, які складають значну частину затрат (наприклад, для компанії Київстар рентна плата за РЧР у 2018 році склала **29%** від суми капітальних інвестицій¹ за рік).

Компанії із високою концентрацією РЧР зацікавлені у збереженні чинних коефіцієнтів збільшення рентної плати за РЧР (становлять 1.2), тоді як НКРЗІ пропонувала збільшити коефіцієнти вже з 2019 року (до 2.0). Позиція НКРЗІ також вигідна компаніям із недостатнім обсягом РЧР, оскільки в такому випадку зростає імовірність відмови компаній-концентраторів РЧР від частини ресурсу і її перехід, можливо, навіть не на конкурсній основі, компаніям із недостатнім обсягом РЧР.

Усі компанії проявляють зацікавленість у можливості спільного використання РЕЗ та частот.

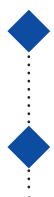
Компанії, що використовують перспективні технології, провайдери програмної послуги та спецкористувачі зацікавлені в отриманні компенсації (у вигляді оплачуваної конверсії, **можливості платної передачі** у користування іншим суб'єктам або в іншому вигляді) за частоти, які на сьогодні перебувають у їх користуванні.

НКРЗІ та УДЦР зацікавлені у збільшенні фінансових надходжень та збереженні повноважень і впливу на гравців ринку. Надходження можуть бути регулярними: рентна плата та плата за радіочастотний моніторинг, або ж разовими, як плата за ліцензії. Для максимізації плати за ліцензії НКРЗІ зацікавлена в анулюванні ліцензій на перспективні частоти і подальшому продажі ліцензій державою.

Абоненти мобільного зв'язку зацікавлені у максимальному розширенні покриття наявних технологій (4G) та запровадженні новітніх (5G). Вендори так само зацікавлені у збільшенні покриття та запровадженні новітніх технологій, оскільки це призведе до збільшення продажів обладнання.

Консолідована позиція стейкхолдерів

Учасники парламентських слухань на тему «Реформи галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України», на яких було найширше представництво стейкхолдерів, рекомендували КМУ²:

- забезпечити безумовне та своєчасне виконання Плану заходів щодо впровадження системи рухомого (мобільного) зв'язку четвертого покоління³;
- створити та забезпечити функціонування в Україні системи оповіщення населення під час загрози та виникнення надзвичайних ситуацій;

¹ Фінансова звітність Київстар, розрахунки BRDO

² Рекомендації парламентських слухань на тему «Реформи галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України» схвалені постановою Верховної Ради України від 31 березня 2016 року № 1073-VIII

³ План заходів щодо впровадження системи рухомого (мобільного) зв'язку четвертого покоління, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року № 1232-р

- ◆ розробити комплекс заходів з реалізації Цифрового порядку денного для України на основі Digital agenda for Europe (A Europe 2020 Initiative, Цифровий порядок денний для Європи): завдання розвитку правової сфери, суспільства і технологій для виходу на європейський рівень надання послуг широкосмугового доступу до Інтернету;
- ◆ розробити державну цільову програму із забезпечення повсюдного, доступного, відкритого та безпечного доступу до мережі Інтернет у закладах та установах публічного сектору: у сферах освіти, науки, охорони здоров'я, культури тощо;
- ◆ забезпечити ефективне використання радіочастотного ресурсу України, зокрема щодо:
- ◆ раціонального використання радіочастот спеціальними та загальними користувачами;
- ◆ реалізації поступового переходу до єдиного документа, що об'єднує Національну таблицю розподілу смуг радіочастот України¹ та План використання радіочастотного ресурсу України² за аналогією ERC REPORT 25 (Європейська таблиця частотних розподілень та додатків).

Аналіз Рахункової палати

У висновках проведеного Рахунковою палатою в 2016 р. аудиту³ ефективності справляння рентної плати за користування РЧР зазначено:

- ◆ механізм справляння рентної плати не вдосконалювався з урахуванням кращого міжнародного досвіду, внаслідок чого рентна плата не стала стимулюючим платежем, спрямованим на підвищення ефективності користування РЧР;
- ◆ діяльності УДЦР у частині видачі дозвільних документів не відповідає законам «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» та «Про адміністративні послуги», згідно з якими підприємство не є дозвільним органом та суб'єктом надання адмінпослуг.

Законодавчі ініціативи

У вересні 2018 КМУ вніс до ВРУ проект Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставок деяких податків»⁴, який передбачав збільшення ставок рентної плати за користування РЧР пропорційно до індексу споживчих цін (на **9%**). Але після отриманих від НКРЗІ пропозицій⁵ 15.05.2019 року КМУ ухвалив новий проект змін та 17.05.2019 р. проект Закону про внесення змін до пункту 254.4 статті 254 Податкового кодексу України (щодо ефективного використання радіочастотного ресурсу України) було зареєстровано у ВРУ⁶. Цим законопроектом підвищуються розміри ставок рентної плати за користування РЧР у **2** етапи:

- ◆ **з 01.01.2019 збільшення** для стільникового радіозв'язку в діапазонах **791-821 МГц, 832-862 МГц, 880-915 МГц, 925-960 МГц підвищувального коефіцієнту за фрагментований спектр з 1,2 до 2,0** до рентної плати за користування РЧР, яка наразі складає **23085,25 грн**;
- ◆ **з 01.01.2020 збільшення ставки** рентної плати за користування РЧР, придатного для впровадження нових радіотехнологій у діапазонах **2300-2400 МГц, 3400-3800 МГц**, незалежно від виду

¹ Національна таблиця розподілу смуг радіочастот України, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2005 року № 1208

² План використання радіочастотного ресурсу України, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 9 червня 2006 року № 815

³ Рішення Рахункової палати від 24.05.2016 р. № 11-2

⁴ Реєстр. № 9085 від 17.09.2018

⁵ <https://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=99&id=1579&language=uk>

⁶ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65958

радіозв'язку (служб, систем, радіотехнологій, радіоелектронних засобів, випромінювальних пристроїв) з **45,83 грн до 3000 грн** аналогічно встановленій для стільникового радіозв'язку у діапазонах **2300-2400 МГц, 2500-2690 МГц**.

Деякі представники ринку, наприклад **асоціації** Wireless Ukraine¹ та ТПУ², **виступили проти** запропонованих НКРЗІ змін з огляду на те, що дані пропозиції ґрунтовно не проаналізовані, не достатньо досліджені, не аргументовані та суперечать вимогам статті 30 ЗУ «Про радіочастотний ресурс», згідно з якою до основних принципів користування РЧР віднесено:

- ◆ відкритість, об'єктивність, недискримінаційність і прозорість умов та процедур планування, виділення і розподілу РЧР;
- ◆ заохочення конкуренції на основі збалансування інтересів держави, суспільства і користувачів РЧР;
- ◆ забезпечення рівності законних прав та інтересів усіх фізичних і юридичних осіб, які користуються або мають намір користуватися РЧР.

Діяльність із користування РЧР регулюється спеціальним **Законом про РЧР**, який був прийнятий 1 червня 2000 р. і **потребує системного оновлення**.

У грудні 2015 р. до ВРУ був внесений законопроект «Про електронні комунікації» (3549-2, перереєстрований на 3549-4), який містить засади розподілу і користування РЧР, умови використання радіообладнання, забезпечення ЕМС та усунення радіозавад. У пояснювальні записці вказано, що реалізація законопроекту забезпечить:

- ◆ спрощення умов отримання радіочастот, впровадження принципу технологічної нейтральності;
- ◆ прискорення впровадження нових радіотехнологій та послуг електронних комунікацій;
- ◆ здійснення радіочастотного моніторингу за рахунок коштів рентної плати за користування РЧР;
- ◆ зменшення корупційних ризиків за рахунок запровадження чітких регуляторних процедур та критеріїв для прийняття рішень;
- ◆ виконання зобов'язань України відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС;
- ◆ скасування сплати абонентами мобільного зв'язку збору на обов'язкове державне пенсійне страхування як прояву податкової дискримінації.

В лютому 2019 р. проект був відкликаний його авторами.

У серпні 2016 р. у ВРУ було зареєстровано проект Закону про радіочастотний ресурс України (5051)³. Автори законопроекту зазначають у пояснювальній записці, що він спрямований на:

- ◆ забезпечення впровадження в Україні сучасних радіотехнологій;
- ◆ спрощення умов користування РЧР;
- ◆ зменшення та впорядкування регуляторного впливу держави на відносини у сфері користування РЧР;

¹ Wireless Ukraine

² Телекомпаната

³ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59907

- ◆ покращення умов ведення бізнесу в Україні з одночасним підвищенням показників України в міжнародних рейтингах;
- ◆ запобігання правопорушенням у зазначеній сфері;
- ◆ гармонізацію законодавства України із законодавством ЄС та приведення його у відповідність із вимогами Міжнародного Союзу Електрозв'язку.

У жовтні 2017 року КМУ вніс до ВРУ проект Закону про внесення змін до Закону України «Про радіочастотний ресурс України» щодо забезпечення впровадження нових радіотехнологій¹. Законопроект пропонується запровадити визначення термінів «рефармінг смуг радіочастот» і «технологічна нейтральність».

Зазначені законопроекти не прийняті. У разі, якщо вони не будуть прийняті в першому читанні до закінчення повноважень ВРУ VIII скликання, їх розгляд буде припинений. Необхідно буде вносити нові законодавчі ініціативи.

¹ № 7181 від 05.10.2017

2 | ЧИННА ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО СФЕРИ КОРИСТУВАННЯ РЧР

2.1

ПРОГРАМНІ ДОКУМЕНТИ

УХВАЛЕНІ КМУ

Концепцію Державної програми ефективного використання радіочастотного ресурсу України із застосуванням перспективних радіотехнологій **будо схвалено КМУ у 2008 році**¹, вона передбачає:

- ◆ створення умов для впровадження новітніх радіотехнологій;
- ◆ визначення пріоритетів, обсягів, строків та вартості проведення конверсії радіочастотного спектра у смугах радіочастот загального та спеціального користування;
- ◆ заходи щодо вдосконалення нормативно-правової бази для впровадження перспективних радіотехнологій, національних стандартів у сфері користування радіочастотним ресурсом, зокрема забезпечення її гармонізації з відповідними нормами міжнародного права, а також розвитку системи радіомоніторингу.

Концепція не реалізована. Для її реалізації у 2009 році було розроблено проект постанови КМУ «Про затвердження Державної програми ефективного використання радіочастотного ресурсу України із застосуванням перспективних радіотехнологій», але вона не була затверджена, а її зміст відсутній у вільному доступі.

У **Стратегії розвитку інформаційного суспільства** в Україні зазначено², що формування сучасної інформаційної інфраструктури передбачає, між іншим, прискорення конверсії РЧР на користь цивільних користувачів.

План пріоритетних дій Уряду на 2019 рік³ передбачає імплементацію положень нормативно-правових актів ЄС щодо політики стосовно спектра радіочастот у Європейській спільноті. Для цього планується **до листопада 2019 року прийняти відповідні акти КМУ** щодо внесення змін до Національної таблиці розподілу смуг радіочастот України та Плану використання радіочастотного ресурсу України. Очікуваний результат - гармонізація використання РЧР з урахуванням положень актів ЄС щодо захисту інтересів усіх сфер діяльності та категорій споживачів. На даний час відповідні **акти ще не прийняті**. Детальна інформація щодо імплементації положень нормативно-правових актів ЄС щодо використання РЧР наведена у розділі «Моніторинг виконання Угоди про Асоціацію».

У **Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки**⁴ зазначено, що з метою подолання цифрового розриву, створення основ цифрової економіки, реалізації нових можливостей бізнесом та громадянами КМУ зосереджується на розвитку національних твердих цифрових інфраструктур, зокрема широкопasmової фіксованої телекомунікаційної інфраструктури та мобільної (рухомої) телекомунікаційної інфраструктури, інфраструктури цифрового телебачення, радіо- та технологічної інфраструктури для проектів Інтернету речей, інфраструктури обчислень, віртуалізації та збереження даних (хмарних та туманних), інфраструктури кібербезпеки, спеціалізованих інфраструктур.

¹ Розпорядження КМУ № 1189-р від 10 вересня 2008 р.

² Розпорядження КМУ від 15 травня 2013 р. № 386-р

³ Розпорядження КМУ від 18 грудня 2018 р. № 1106-р, пункт 552

⁴ Розпорядження КМУ від 17 січня 2018 р. № 67-р

План заходів щодо дерегуляції господарської діяльності¹ передбачає завдання ДСТЗІ та НКРЗІ розробити НПА для:

- 1) гармонізації процедури виділення та перерозподілу (рефармінгу) РЧР із вимогами законодавства ЄС з метою підвищення ефективності його використання;
- 2) забезпечення технологічної нейтральності у різних діапазонах частот для надання споживачам послуг із застосуванням різноманітних телекомунікаційних технологій;
- 3) запровадження процедури проведення радіочастотного моніторингу за рахунок надходжень, які щомісяця сплачуються користувачами РЧР до держбюджету як рента за користування РЧР;
- 4) спрощення процедури проведення натурних випробувань щодо ЕМС РЕЗ (а саме: визначення права оператора мобільного зв'язку самостійно проводити натурні випробування, а в разі недосягнення згоди між операторами щодо результатів вимірів — можливості залучення УДЦР).

Жодне із вказаних завдань не реалізоване. Відповідні законодавчі акти не прийняті. Згідно з Планом два перші пункти реалізуються як шляхом змін до закону, так і на підзаконному рівні. На сьогодні ці пункти не виконані, незважаючи на те, що термін виконання минув у III кварталі 2017 р.

КОАЛІЦІЙНА УГОДА

Пунктом 1.7. Угоди про коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна» передбачено протягом 2015 року:

- 1) забезпечити умови для розвитку телекомунікаційних мереж четвертого і п'ятого поколінь;
- 2) створити та імплементувати дорожню карту впровадження загальнодержавного широкосмугового доступу до мережі Інтернет.

У 2018 році НКРЗІ були проведені тендери та видані ліцензії для розвитку телекомунікаційних мереж четвертого покоління у частотах **2600 МГц** та **1800 МГц**, планується проведення тендеру в частотах 900 МГц.

Дорожня карта впровадження загальнодержавного широкосмугового доступу до мережі Інтернет не створена.

УКАЗ ПРО 5G

17 травня 2019 року Президент України підписав Указ², яким постановив Кабінету Міністрів України розробити за участю Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, інших заінтересованих державних органів та затвердити план заходів на 2019-2020 роки щодо впровадження в Україні у 2020 році системи рухомого (мобільного) зв'язку п'ятого покоління.

¹ Розпорядження КМУ № від 23 серпня 2016 р. № 615-р
² <https://www.president.gov.ua/documents/2422019-26881>

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ПОЛЕ

Основні нормативно-правові акти, які регулюють порядок отримання права на користування радіочастотним ресурсом:

- 1) **Закон України «Про радіочастотний ресурс України»** — встановлює правову основу користування РЧР. Метою Закону є створення правових засад для ефективного та раціонального використання РЧР для забезпечення економічного, соціального, інформаційного та культурного розвитку, державної безпеки, обороноздатності, виконання міжнародних зобов'язань.
- 2) **Закон України «Про телекомунікації»** — встановлює правову основу діяльності у сфері телекомунікацій. Аналіз закону наведений у [Зеленій книзі «Регулювання ринку фіксованого широкосмугового доступу до мережі інтернет»](#);
- 3) **Закон України «Про телебачення і радіомовлення»** — регулює відносини, що виникають у сфері телевізійного та радіомовлення на території України, визначає правові, економічні, соціальні, організаційні умови їх функціонування, спрямовані на реалізацію свободи слова, прав громадян на отримання повної, достовірної та оперативної інформації, на відкрите і вільне обговорення суспільних питань. Аналіз закону наведений у [Зеленій книзі «Ринок ОТТ-відеоконтенту»](#);
- 4) **Постанова КМУ «Про затвердження Плану використання радіочастотного ресурсу України»** — визначає радіотехнології, що дозволені для використання в Україні, з визначенням смуг радіочастот та радіослужб, яким вони відповідають, а також терміни припинення їх розвитку та використання, а також перелік перспективних для впровадження в Україні радіотехнологій із визначенням смуг радіочастот та радіослужб, яким вони відповідають, а також терміни їх впровадження;
- 5) **Постанова КМУ «Про затвердження Національної таблиці розподілу смуг радіочастот України»** — регламентує розподіл смуг радіочастот радіослужбам в Україні та визначає смуги радіочастот спеціального та загального користування;
- 6) **Рішення НКРЗІ «Про затвердження Ліцензійних умов користування радіочастотним ресурсом України»**.

У сфері користування РЧР діє ряд НПА (*перелік наведено у Додатку 3*).

МІЖНАРОДНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ

Україна з 7 травня 1947 року є членом Міжнародного союзу електрозв'язку (МСЕ) і у 1994 році ратифікувала статут і Конвенцію організації¹. МСЕ — це спеціалізована установа системи Організації Об'єднаних Націй у галузі електрозв'язку. Відповідальні за виконання зобов'язань України у МСЕ Адміністрація Держспецзв'язку спільно з МЗС та НКРЗІ².

Статут передбачає обов'язки членів Союзу щодо:

- ◆ врахування того, що **радіочастоти** і орбіта геостаціонарних супутників **є обмеженими природними ресурсами, які належить використовувати раціонально, ефективно і економно** відповідно до положень Регламенту радіозв'язку;
- ◆ **мінімізації кількості частот і ширини спектра, що використовується**, до рівня, потрібного для забезпечення задовільної роботи необхідних служб; для цього слід впроваджувати найновіші технології якомога швидше;
- ◆ встановлення і експлуатації усіх станцій, незалежно від призначення, таким чином, щоб **не чинити шкідливих перешкод радіозв'язку** або радіослужбам **інших Членів Союзу**;
- ◆ вжиття всіх можливих заходів для того, щоб **робота різних видів електроапаратури і обладнання не чинила шкідливих перешкод** радіозв'язку чи радіослужбам.

Значний обсяг міжнародних зобов'язань у сфері РЧР передбачений Угодою про асоціацію, які описані в розділі «Моніторинг виконання Угоди про асоціацію».

¹ Законом України від 15.07.1994 №116/94-ВР ратифіковані Статут і Конвенція МСЕ

² Постанова КМУ від 13.09.2002 № 1371

ІНСТРУМЕНТИ ПОЛІТИКИ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ

В Україні використовуються такі нормативно-правові інструменти:

- ◆ Реєстр операторів, провайдерів телекомунікацій;
- ◆ Ліцензія на мовлення;
- ◆ Ліцензія на користування РЧР;
- ◆ Ліцензія на діяльність у сфері телекомунікацій;
- ◆ План використання РЧР;
- ◆ Національна таблиця розподілу смуг радіочастот;
- ◆ Дозвіл на експлуатацію РЕЗ (ВП).

ФІНАНСОВІ

Державна політика у сфері РЧР використовує такі фінансові інструменти:

- ◆ Плата за видачу, продовження строку дії, переоформлення, видачу дублікатів ліцензій на користування РЧР
- ◆ Рентна плата за користування РЧР;
- ◆ Плата за радіочастотний моніторинг та забезпечення EMC РЕЗ;
- ◆ Плата за роботи (послуги), пов'язані з розглядом заявочних документів, присвоєнням радіочастот, призначенням позивних сигналів, підготовкою та оформленням висновків, дозволів на експлуатацію.

Державою не виділяються кошти на розвиток сфери РЧР та забезпечення електромагнітної сумісності.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ

В Україні створені та діють:

- 1) **ДСТЗІ** — центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах зв'язку, телекомунікацій, користування радіочастотним ресурсом;
- 2) **НКРЗІ** — орган державного регулювання у сфері користування радіочастотним ресурсом;
- 3) **УДЦР** — Державне підприємство, належить до сфери управління НКРЗІ. Повноваження УДЦР поширюються на користувачів РЧР, які діють у смугах радіочастот загального користування.

УДЦР здійснює такі види діяльності, пов'язані з регулюванням використання РЧР:

- ◆ присвоєння радіочастот, призначення позивних сигналів радіоелектронним засобам, видача дозволів на експлуатацію;
- ◆ ведення реєстру присвоєнь радіочастот;
- ◆ проведення радіочастотного моніторингу використання радіочастотного ресурсу України відповідно до цього Закону;
- ◆ здійснення заходів щодо забезпечення електромагнітної сумісності радіоелектронних засобів, випромінювальних пристроїв;

- ◆ здійснення заходів щодо виявлення та усунення дії джерел радіозавад;
- ◆ підготовка висновків для прийняття національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, відповідних рішень щодо видачі ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України;
- ◆ підготовка висновків на безпосереднє замовлення для Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення щодо можливості та умов користування радіочастотним ресурсом України для телерадіомовлення, зокрема для потреб тимчасового мовлення.

Також УДЦР як суб'єкт господарювання здійснює інші види діяльності, передбачені його статутом.

Про те, що **здійснення УДЦР повноважень дозвільного органу та суб'єкта надання адміністративних послуг не відповідає законам України**, зазначалось у розділі «Основні інтереси стейкхолдерів, заявлені пропозиції та невдоволення».

Перелік робіт та послуг, що виконує УДЦР, а також тарифи на них затверджуються НКРЗІ. УДЦР на платній основі за рахунок коштів користувачів РЧР на їхнє замовлення виконує роботи (надає послуги), а за рахунок коштів Державного бюджету України — роботи, пов'язані з розрахунком мереж цифрового наземного мовлення та виявленням джерел радіозавад у смугах частот загального користування за заявою спеціальних користувачів. Перелік робіт та послуг, що виконує УДЦР, а також тарифи на них затверджуються НКРЗІ.

УДЦР за дорученням голови НКРЗІ бере участь у здійсненні державного нагляду за дотриманням законодавства про РЧР. За дорученням НКРЗІ, УДЦР здійснює міжнародний захист, координацію радіочастот, бере участь у роботі Міжнародного союзу електрозв'язку.

ІНФОРМАЦІЙНІ

НКРЗІ час від часу організовує та проводить форуми та семінари для учасників ринку та експертів, у т.ч. міжрегіональних форумів міжнародного союзу електрозв'язку, з питань регулювання телекомунікацій та користування РЧР.

СУДОВА ПРАКТИКА

Найбільш розповсюдженими випадками оскарження дій регулятора є **оскарження рішень НКРЗІ про анулювання ліцензій** на користування РЧР. Рішеннями НКРЗІ були анульовані ліцензії на користування РЧР деяким компаніям, які неефективно використовували спектр, перспективний для впровадження нових технологій.

Так, рішенням НКРЗІ¹ у 2016 році було анульовано відповідні ліцензії ТОВ «ММДС-Україна». Позовні заяви та відповідні касаційні скарги були розглянуті судами різних інстанцій, та постановою Окружного адміністративного суду міста Києва адміністративний позов ТОВ «ММДС-Україна» було визнано протиправним та скасовано відповідне рішення НКРЗІ².

У 2018 році, рішенням НКРЗІ було анульовано ліцензію на користування радіочастотним ресурсом України ТОВ «ЕС-ЛАЙН»³. Також НКРЗІ вирішила⁴ видати зазначену ліцензію на конкурсних або тендерних засадах. Але компанією ТОВ «ЕС-ЛАЙН» рішення НКРЗІ про анулювання ліцензії було оскаржено у судовому порядку. 29 березня 2019 року Окружним адміністративним судом міста Києва відкрито чергове провадження за позовною заявою ТОВ «ЕС-ЛАЙН» до НКРЗІ про визнання протиправним та скасування рішення⁵.

У 2019 році, рішенням НКРЗІ було анульовано відповідну ліцензію на користування РЧР ТОВ «Українські новітні технології»⁶. 11 березня 2019 року Окружний адміністративний суд міста Києва відкрив провадження у справі за позовом ТОВ «Українські новітні технології» до НКРЗІ про визнання протиправним та скасування її рішення⁷.

Також важливою є практика переоформлення ліцензій. Так, різні склади НКРЗІ по різному трактують вимоги Закону⁸ щодо переоформлення ліцензії за спільною заявою суб'єктів господарювання щодо перерозподілу між ними РЧР. У 2014 році НКРЗІ звернулася до Генеральної прокуратури України з проханням перевірити законність переоформлення 3G ліцензії ПАТ «Укртелеком» на ТОВ «ТриМоб» у 2011 році. В свою чергу, Генеральна прокуратура України вимагала в судовому порядку скасувати ряд пунктів рішення НКРЗІ № 647 від 17 жовтня 2011 року, в якими НКРЗІ переоформила, зокрема, 3G ліцензію ПАТ «Укртелеком» на його дочірнє підприємство — компанію ТОВ «ТриМоб», а також на підставі цього відомство домагалася анулювання 3G-ліцензії оператора. 26 грудня 2014 року Окружний адміністративний суд міста Києва своєю ухвалою залишив без розгляду позов Генеральної прокуратури України щодо скасування ліцензії на радіочастоти, виданої ТОВ «ТриМоб».

Провести детальний аналіз судових справ, пов'язаних з користуванням РЧР, у строки відведені для підготовки даної книги, не є можливим у зв'язку з великою кількістю таких справ у Єдиному державному реєстрі судових рішень⁹ (контекстний пошук «радіочастотний ресурс» у реєстрі надає посилання на більш ніж 7 000 документів).

1 <https://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=328&id=6261&language=uk>

2 <http://www.reyestr.court.gov.ua/review/66155503>

3 <https://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=392&id=8076&language=uk>

4 Рішення № 120 від 12.03.2019

5 <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80834710>

6 <https://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=422&id=8421&language=uk>

7 <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80574413>

8 П. 6 частини першої статті 34 Закону України «Про радіочастотний ресурс України»

9 <http://reyestr.court.gov.ua/>

3 | ЧИННЕ ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ

3.1

ЕТАПИ, З ЯКИХ СКЛАДАЄТЬСЯ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

- 1) Набуття права на здійснення діяльності, що потребує використання РЧР:
 - ◆ внесення до реєстру операторів, провайдерів телекомунікацій (для суб'єктів господарювання, які користуються РЧР для надання телекомунікаційних послуг, за винятком розповсюдження телерадіопрограм) або;
 - ◆ отримання ліцензії на мовлення (для суб'єктів господарювання, які здійснюють розповсюдження телерадіопрограм із застосуванням власних або орендованих радіоелектронних засобів).
- 2) Отримання ліцензії на користування РЧР (для суб'єктів господарювання, які користуються РЧР для надання телекомунікаційних послуг, за винятком розповсюдження телерадіопрограм).
- 3) Отримання ліцензії на діяльність у сфері телекомунікацій (для суб'єктів господарювання, які користуються радіочастотним ресурсом України для надання телекомунікаційних послуг, за винятком розповсюдження телерадіопрограм).
- 4) Отримання дозволу на експлуатацію радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв.
 - ◆ Отримання висновку щодо електромагнітної сумісності радіоелектронних засобів.
 - ◆ Проведення приймальних випробувань радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв на місці експлуатації.

Слід зауважити, що внесення до реєстру операторів, отримання ліцензії на користування радіочастотним ресурсом та ліцензії на діяльність у сфері телекомунікацій здійснюється водночас поданням **3-х** пакетів документів.

ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ

У регуляторних актах, що регулюють сферу РЧР, передбачені наступні інструменти.

1 Реєстр операторів, провайдерів телекомунікацій

Оператори телекомунікацій зобов'язані здійснювати діяльність у сфері телекомунікацій відповідно до законодавства за умови включення до реєстру операторів, провайдерів телекомунікацій, а у визначених законом випадках також за наявності відповідних ліцензій та/або дозволів¹.

Реєстр визначає коло суб'єктів, на яких розповсюджуються повноваження НКРЗІ щодо нагляду за ринком телекомунікацій, зокрема щодо контролю за якістю послуг. Але існують випадки, коли суб'єкти господарювання надають телекомунікаційні послуги з використанням РЧР, водночас вони не внесені до реєстру операторів, провайдерів телекомунікацій. У таких випадках НКРЗІ змушена залучати МВС, що часто є неефективним з точки зору впливу на нелегальних користувачів РЧР. Це порушує конкуренцію між операторами та створює технічні перешкоди для користувачів РЧР.

Процедура подання документів на включення, внесення змін до реєстру операторів, провайдерів телекомунікацій, їх перелік, порядок розгляду та прийняття рішень про включення, внесення змін до зазначеного реєстру чи відмову у такому включенні, внесенні змін встановлена НКРЗІ².

Докладніше у Зеленій книзі «Регулювання ринку фіксованого широкосмугового доступу до мережі інтернет».

2 Ліцензія на мовлення

Користування радіочастотним ресурсом України телерадіоорганізаціями та провайдерами програмної послуги для потреб телебачення і радіомовлення **здійснюється на підставі ліцензії на мовлення** та не потребує ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України³.

Ліцензування мовлення здійснюється виключно Національною радою відповідно до порядку та вимог, встановлених ЗУ «Про телебачення і радіомовлення» та «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення»⁴.

Докладніше у Зеленій книзі «Ринок ОТТ-відеоконтенту».

3 Ліцензія на користування РЧР

Користування РЧР для надання телекомунікаційних послуг здійснюється на підставі Ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України⁵.

НКРЗІ встановлює вичерпний перелік вимог⁶, направлених на забезпечення ефективного використання РЧР та забезпечення електромагнітної сумісності радіоелектронних засобів, обов'язкових для виконання суб'єктами господарювання при провадженні діяльності, пов'язаної з користуванням радіочастотним ресурсом України у смугах частот загального користування.

¹ П. 1 частини першої ст. 39 Закону України «Про телекомунікації»

² «Порядок ведення реєстру операторів, провайдерів телекомунікацій» затверджено рішенням НКРЗІ від 11.11.2010 N 514 та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 22 листопада 2012 р. за N 1958/22270

³ Частина п'ята ст. 31 Закону України «Про телекомунікації»

⁴ Частина перша ст. 23 Закону України «Про телебачення і радіомовлення»

⁵ Частина перша ст. 31 Закону України «Про телекомунікації»

⁶ Рішенням №53 «Про затвердження Ліцензійних умов користування радіочастотним ресурсом України» від 19.08.2005, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 20.10.2005 за № 1237/11517

Для отримання ліцензії на користування РЧР суб'єкту господарювання необхідно підготувати заяву з пакетом документів та направити їх цінним листом з описом вкладення на адресу НКРЗІ¹ або подати особисто через уповноважений ним орган чи особу. Рішення про видачу або відмову у видачі ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України приймається національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, протягом **60** робочих днів від дня реєстрації заяви².

Механізм видачі ліцензії фактично передбачає **делегування державному підприємству окремих повноважень регулятора**. НКРЗІ не видає ліцензії на користування РЧР без позитивного висновку УДЦР про виконання умов електромагнітної сумісності.

4 Ліцензія на діяльність у сфері телекомунікацій

Діяльність у сфері телекомунікацій здійснюється за умови включення до реєстру операторів, провайдерів телекомунікацій, а у визначених законом випадках також **за наявності відповідних ліцензій та/або дозволів**³.

Суб'єкт господарювання, який має намір здійснювати діяльність у сфері телекомунікацій, що ліцензується, особисто, через уповноважений ним орган чи особу або рекомендованим листом з описом вкладення звертається до національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, із заявою про видачу ліцензії за встановленим нею зразком та з переліком документів, що додаються⁴. **НКРЗІ приймає рішення** про видачу ліцензії або про відмову в її видачі **у строк, що не перевищує 30 робочих днів** від дати реєстрації заяви про видачу ліцензії⁵.

Законом «Про ліцензування видів господарської діяльності», який набрав чинності у 2015 р., запроваджений принцип єдиної державної системи ліцензування, що реалізується шляхом встановлення виключно цим законом видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню. Також даним **законом було встановлено, що ліцензування діяльності у сфері телекомунікацій втрачає чинність з 1 січня 2018 року.**

Усупереч наведеному, НКРЗІ продовжує ліцензувати діяльність у сфері телекомунікацій, посилаючись на те, що Закон «Про телекомунікації» не приведений у відповідність до Закону «Про ліцензування видів господарської діяльності». Враховуючи вартість ліцензій та бюрократичні процедури, пов'язані з їх отриманням, — це є суттєвим бар'єром у діяльності операторів телекомунікацій, особливо суб'єктів малого і середнього бізнесу, які становлять більшість ліцензіатів.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС у частині імплементації Директиви №2002/20/ЄС від 07.03.2002 р. про авторизацію електронних комунікаційних мереж та послуг передбачає відміну ліцензування видів діяльності у сфері телекомунікацій та перехід на повідомний принцип доступу до цього ринку.

5 План використання РЧР

Радіочастотний ресурс України використовується відповідно до Плану використання радіочастотного ресурсу України⁶.

План використання радіочастотного ресурсу України є постійно діючим нормативно-правовим актом, що **затверджується Кабінетом Міністрів**

¹ Рішення НКРЗІ від 19.08.2005 №53 «Про затвердження Ліцензійних умов користування радіочастотним ресурсом України», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 20.10.2005 за № 1237/11517 та ст. 32 Закону України «Про телекомунікації»

² Частина десята ст. 32 Закону України «Про телекомунікації»

³ Частина перша ст. 42 Закону України «Про телекомунікації»

⁴ С. 45 Закону України «Про телекомунікації»

⁵ Частина перша ст. 46 Закону України «Про телекомунікації»

⁶ Частина перша ст. 21 Закону України «Про радіочастотний ресурс України»

України за поданням ЦОВЗ¹. У відповідності до Закону², План використання радіочастотного ресурсу України визначає:

- ◆ перелік радіотехнологій, що використовуються в Україні, з визначенням смуг радіочастот та радіослужб, яким вони відповідають, а також терміни припинення їх розвитку та використання;
- ◆ перелік перспективних для впровадження в Україні радіотехнологій із визначенням смуг радіочастот та радіослужб, яким вони відповідають, а також терміни їх впровадження.

Потреби всіх користувачів радіочастотного ресурсу України забезпечуються внесенням відповідних записів до Національної таблиці розподілу смуг радіочастот України і до Плану використання радіочастотного ресурсу України³.

«План використання радіочастотного ресурсу України» затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 09.06.2006 № 815.

6 Національна таблиця розподілу смуг радіочастот

Національна таблиця розподілу смуг радіочастот України **регламентує розподіл смуг** радіочастот радіослужбам в Україні та **визначає смуги радіочастот спеціального та загального користування**⁴. Документ було прийнято з метою упорядкування розподілу смуг радіочастот.

У відповідності до Закону⁵, Національна таблиця розподілу смуг радіочастот України визначає:

- ◆ розподіл смуг радіочастот між радіослужбами відповідно до Регламенту радіозв'язку Міжнародного союзу електрозв'язку;
- ◆ розподіл смуг радіочастот між радіослужбами в Україні;
- ◆ розподіл смуг радіочастот на смуги спеціального та загального користування.

Національна таблиця розподілу смуг радіочастот України затверджена постановою КМУ⁶.

7 Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України

Користування радіочастотним ресурсом в Україні **здійснюється на платній основі**⁷. Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України **встановлюється Податковим кодексом України**⁸.

Одночасно, користувачі РЧР здійснюють плату за радіочастотний моніторинг у смугах радіочастот загального користування, яка передбачена Законом⁹. Здійснює моніторинг УДЦР¹⁰. **Тарифи** на послуги радіочастотного моніторингу **затверджуються рішенням НКРЗІ**¹¹.

¹ Частина четверта ст. 21 Закону України «Про радіочастотний ресурс України»

² Частина третя ст. 21 Закону України «Про радіочастотний ресурс України»

³ Частина перша ст. 54 Закону України «Про радіочастотний ресурс України»

⁴ Частина перша ст. 20 Закону України «Про радіочастотний ресурс України»

⁵ Частина третя ст. 20 Закону України «Про радіочастотний ресурс України»

⁶ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1208-2005-%D0%BF>

⁷ Ст. 57 Закону України «Про радіочастотний ресурс України»

⁸ Стаття 254 Податкового кодексу України

⁹ П. 5 частини другої ст. 6 Закону України «Про радіочастотний ресурс України»

¹⁰ П. 3 частини третьої ст. 16 Закону України «Про радіочастотний ресурс України»

¹¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1530-16>

Дозвіл на експлуатацію РЕЗ та ВП

Користувачі РЧР повинні на платній основі отримувати від УДЦР дозволу на експлуатацію відповідних РЕЗ та ВП у порядку, встановленому НКРЗІ¹. Термін надання рішення про дозвіл чи відмову не повинен перевищувати 45 днів від дати реєстрації заяви про видачу дозволу. У заяві на дозвіл на експлуатацію вказується номер отриманого висновку щодо ЕМС².

Висновок щодо електромагнітної сумісності РЕЗ та ВП **надається УДЦР на платній основі** і дає право на встановлення, монтаж конкретних радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв з визначеними умовами³. Висновок надається УДЦР за результатами розрахунків електромагнітної сумісності заявленого РЕЗ (ВП) щонайдовше протягом⁴:

- ◆ **30** діб від дати реєстрації заяви у випадках, що не потребують додаткових погоджень;
- ◆ на **50** діб довше у разі необхідності погодження з Генеральним штабом ЗСУ;
- ◆ на **30-90** діб більше, ніж вказані у перших двох пунктах терміни, у разі необхідності міжнародної координації⁵, якщо інше не визначено відповідними міжнародними договорами.

Зміст і форма заяв про видачу дозволу про експлуатацію⁶ ідентичні змісту і формі заяв про видачу висновку щодо ЕМС⁷, окрім доданого рядка з вказанням номеру відповідного висновку, однак за нього стягується додаткова плата і можлива затримка у видачі понад місяць (від **30** до **170** діб).

У разі неможливості точного визначення умов виконання ЕМС методом розрахунку (переважна кількість випадків у містах) після отримання висновку і встановлення РЕЗ (ВП) **суб'єкт господарювання повинен самостійно залучити інших користувачів РЧР**, для яких та/або від яких можуть створюватися завади, представників УДЦР, отримати погодження УДЦР на тестове включення РЕЗ, створити комісію і **провести натурні та/або тестові випробування⁸**, результати яких оформлюються протоколом, один примірник якого надсилається до УДЦР для прийняття рішення стосовно можливості надання дозволу на експлуатацію.

Незалежно від натурних і тестових випробувань після завершення встановлення РЕЗ (ВП) **УДЦР проводить приймальні випробування на місці експлуатації⁹**. За результатами приймальних випробувань складається акт первинного технічного контролю, який є підставою для прийняття рішення щодо можливості надання дозволу на експлуатацію.

Мобільні оператори укладають окремі договори із УДЦР, згідно із якими за спрощеною процедурою отримують одночасно висновки щодо ЕМС та дозвіл на експлуатацію РЕЗ, і **не проводять натурних, тестових та приймальних випробувань** перед видачою відповідних документів (за виключенням погоджень ГШ ЗСУ частотних присвоєнь, для яких передбачені натурні або тестові випробування).

¹ Частина перша і третя ст. 42 Закону «Про радіочастотний ресурс України» (крім засобів та пристроїв, використання яких здійснюється на бездозвільній основі)

² Частина п'ята ст. 42 Закону «Про радіочастотний ресурс України»

³ Частина друга ст. 41 Закону «Про радіочастотний ресурс України»

⁴ Частина десята ст. 41 Закону «Про радіочастотний ресурс України»

⁵ Стаття 9 Регламенту радіозв'язку Міжнародного союзу електрозв'язку

⁶ Додатки 17-26 до Порядку надання висновків щодо електромагнітної сумісності та дозволів на експлуатацію радіоелектронних засобів і випромінювальних пристроїв

⁷ Додатки 3-12 до Порядку надання висновків щодо електромагнітної сумісності та дозволів на експлуатацію радіоелектронних засобів і випромінювальних пристроїв

⁸ Порядок проведення приймальних випробувань радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв на місці експлуатації

⁹ Частина перша ст. 43 Закону «Про радіочастотний ресурс України»

3.3

РЕГУЛЯТОРНІ АКТИ РИНКУ

До кожного регуляторного акту заповнювалась картка, у якій зафіксовано відповіді на питання анкети щодо визначення актуальності та законності акту.

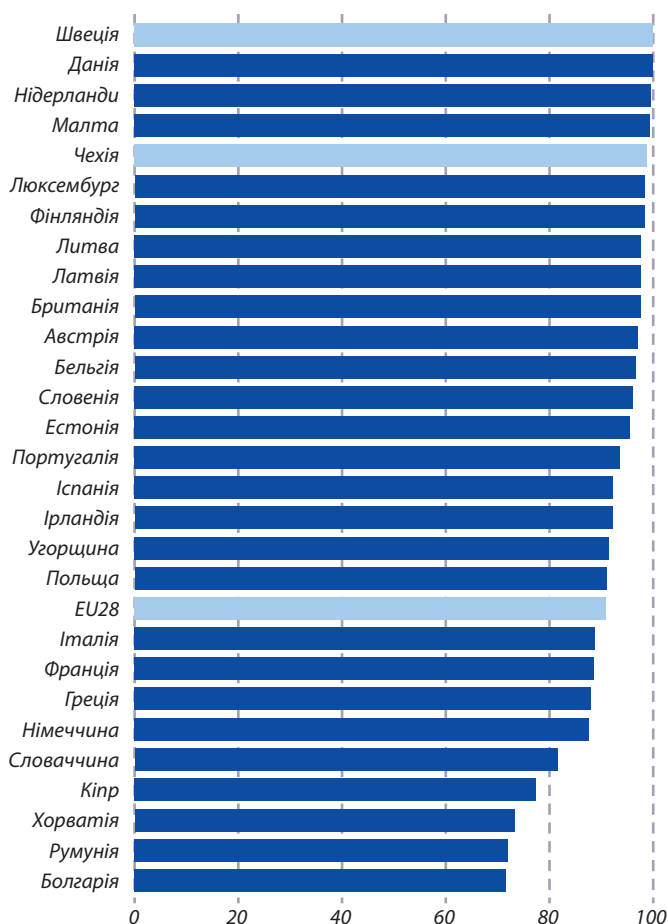
За результатами проведеної оцінки було встановлено, що у всіх нормативно-правових актах, що аналізувалися, відсутні ознаки, за якими їх можливо було б класифікувати як неактуальні (прийняті до проголошення незалежності України). Регуляторні акти, що мають ознаки незаконних (в яких немає законних підстав для прийняття) також відсутні.

3.4

УСПІШНІ ПРАКТИКИ РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ УРЯДАМИ ІНШИХ ДЕРЖАВ

Доступність сучасних мобільних технологій, зокрема 4G, є пріоритетним для країн ЄС. Покриття цим стандартом зв'язку становить один із важливих підіндексів (єдиний показник покриття для мобільного зв'язку) індексу Розвитку Цифрових Економіки і Суспільства (DESI)¹. Для країн ЄС середній показник складає **90,8%**. В Україні цей показник офіційно не вимірюється, за експертними оцінками BRDO складає **60-65%**.

ПОКРИТТЯ 4G В КРАЇНАХ ЄС, % НАСЕЛЕНИХ ТЕРИТОРІЙ²

¹ Європейська комісія

² Європейський офіс комунікацій

Ключовим для покриття мобільним зв'язком є використання всього доступного діапазону частот. Країни ЄС надають у відкритий доступ дані щодо стану використання РЧР у зручному для користувача форматі¹, тоді як в Україні доступ до даних ускладнений. Наявність інформації у доступному форматі сприяє всебічному вивченню ситуації і її кращому розумінні як представникам громадянського суспільства, так і представникам влади.

У якості прикладів у даному дослідженні були взяті Швеція та Чехія, де покриття 4G становить **100% і 98,8% відповідно**. Для обох країн, на відміну від України, характерне:

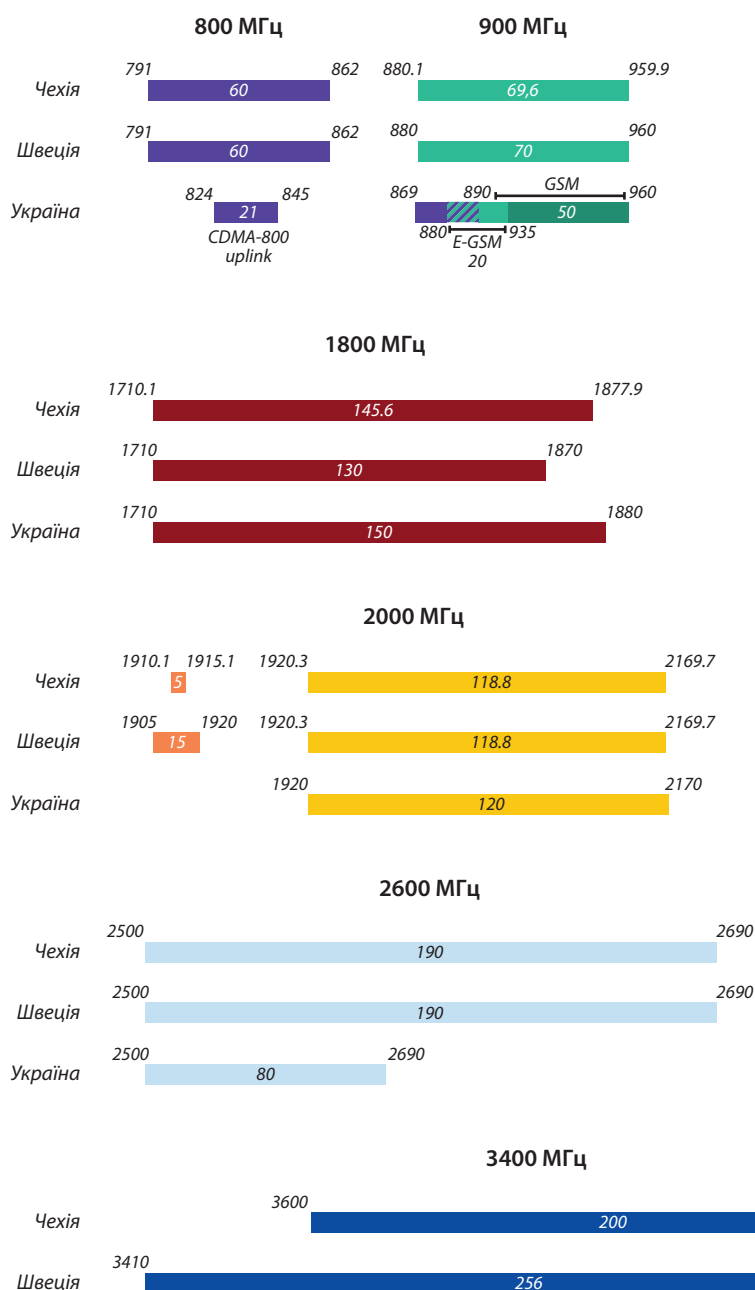
- використання більшої кількості діапазонів для надання мобільного зв'язку;
- використання технейтральності у зазначених діапазонах;
- право компаній продавати / передавати ліцензії;
- єдині діапазони частоти на всю територію країни для кожної компанії;
- обмеження на максимальну концентрацію частот користувачем²;
- розіграш «абстрактних» лотів частот³.

Ключовою відмінністю, яка дозволяє досягнути повсюдного покриття у згаданих країнах, є використання низькочастотного діапазону 800 МГц за умов технейтральності. У Швеції діапазон 800 МГц використовується для надання мобільного зв'язку з 2011 року, у Чехії — з 2014, тоді як в Україні діапазон був вивільнений від передачі телевізійного сигналу у 2018 році і досі не використовується. Окрім того, у згаданих країнах уже були проведені (700 МГц у Швеції) або заплановані на 2019 рік (700 МГц і 3.6 ГГц у Чехії) аукціони з розподілу частот, придатних для застосування 5G, тоді як в Україні використання цих частот для мобільного зв'язку не передбачено навіть Планом використання радіочастотного ресурсу.

¹ Європейський офіс комунікацій
² Swedish Post and Telecom Agency
³ Czech Telecommunication Office

ЧАСТОТИ ДЛЯ МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ В ЧЕХІЇ, ШВЕЦІЇ ТА УКРАЇНІ¹

Ширина діапазонів стільникового зв'язку

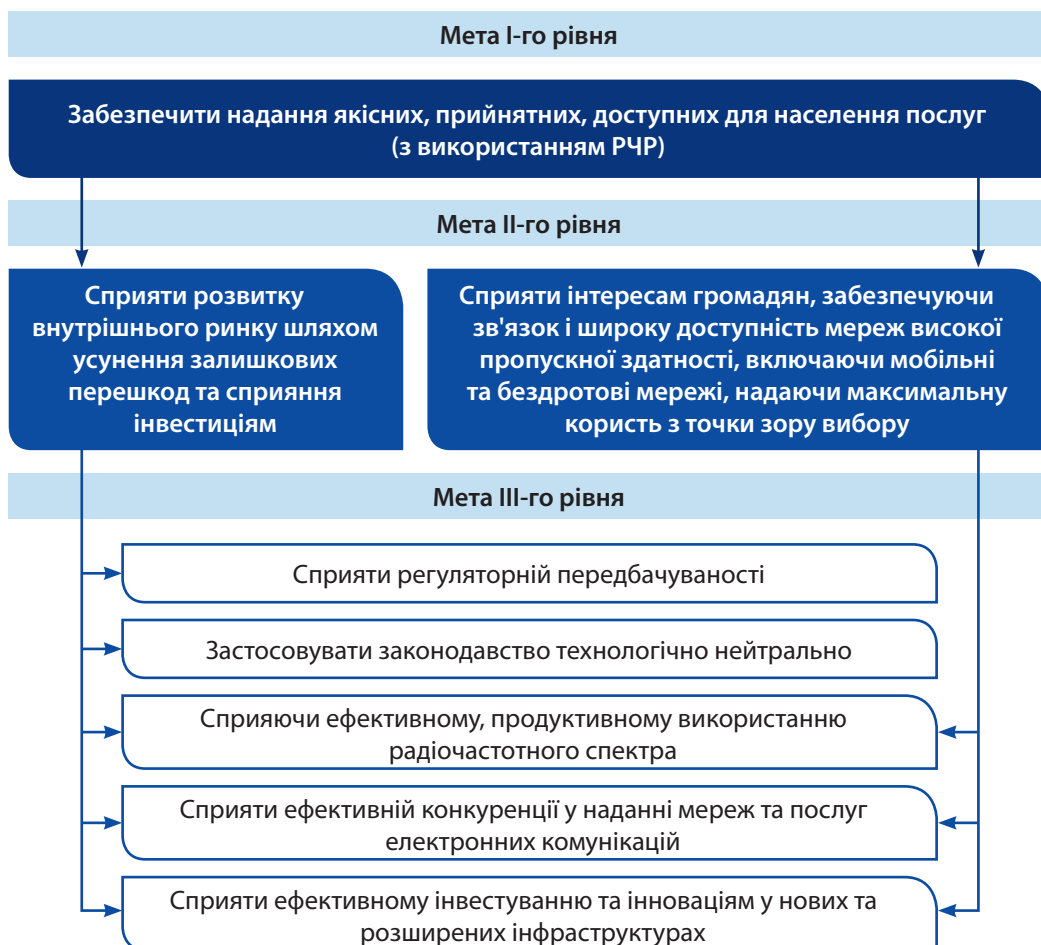
Джерело: Реєстр виданих ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України, ECO Report 03

Корисною для України є практика продажу «абстрактних» лотів або комбінації «абстрактних» і «фіксованих». Для проведення аукціону діапазон ділиться на певну кількість блоків із наперед зазначеною шириною смуги. Для «абстрактних» блоків вказується тільки ширина смуги, проте не вказується «позиція» блоку — на початку чи в кінці діапазону. Для «фіксованих» вказується як ширина, так і позиція. **Застосування «абстрактних» блоків дозволяє сформувати суцільну смугу для кожного користувача**, що дозволяє оптимізувати витрати на закупівлю обладнання. В Україні ж у діапазоні **1800 МГц** виникла ситуація, коли смуги компаній Київстар та ВФ Україна переривають одна одну, створюючи додаткові складнощі в роботі.

¹ ECO REPORT 03 THE LICENSING OF "MOBILE BANDS" IN CEPT та Реєстр виданих ліцензій на користування РЧР

МОНІТОРИНГ ВИКОНАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ

СТАН ВИКОНАННЯ ЗАХОДІВ ПО РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛОЖЕНЬ УА

Рівні мети визначені з урахуванням ст. 1 і 3 Кодексу електронних комунікацій ЄС. Подібні цілі вказані і в Директивах, зазначених в Угоді про асоціацію.

Угода про асоціацію¹ передбачає:

- ◆ процедури надання та використання частот, номерів та права доступу застосовуються на об'єктивній, пропорційній, вчасній, прозорій та недискримінаційній основі;
- ◆ поточний стан надання діапазонів частот має бути відкритим для громадськості;
- ◆ ефективне управління радіочастотами для телекомунікаційних послуг, прозорі процедури призначення цих частот, виділення національних номерних ресурсів та управління національними номерними планами покладається на регуляторний орган.

¹ Стаття 119 Угоди про асоціацію

Україна взяла зобов'язання імплементувати такі директиви ЄС (у частині РЧР):

- ◆ Директива про авторизацію¹;
- ◆ Рамкова директива²;
- ◆ Рішення № 676/2002/ЄС про нормативно-правову базу щодо політики стосовно спектра радіочастот;
- ◆ Директива про конкуренцію на ринках електронних комунікаційних мереж та послуг³.

Відповідно до вказаних в Угоді про асоціацію директив Україна повинна:

- ◆ впровадити технологічну нейтральність;
- ◆ надати право передачі або здачі в оренду іншим підприємствам індивідуальних прав на використання радіочастот;
- ◆ скоротити строк для прийняття рішень щодо видачі ліцензій на РЧР до **6** тижнів;
- ◆ забезпечувати, щоб конкуренція не перекручувалась накопиченням прав на використання радіочастот;
- ◆ реалізувати підхід, за якого плата за використання частот забезпечувала б оптимальне їх використання, була б об'єктивно виправданою, недискримінаційною та пропорційною стосовно мети призначення;
- ◆ узгодити умови, що висуваються до права використання частот з європейськими.

Детальний аналіз стану виконання положень вказаних директив, які стосуються РЧР наведений у Додатку 4.

Переважна більшість цих вимог на сьогодні не імплементована. **Термін виконання Угоди в цій частині завершується 01.01.2020.** З огляду на стан справ із законопроектами, які б мали забезпечити імплементування, вірогідно ці терміни будуть порушені.

План заходів з виконання Угоди про асоціацію⁴ передбачає затвердження політики та принципів регулювання спектра радіочастот відповідно до права ЄС, що включає заходи з внесення змін до Закону про РЧР та змін до Національної таблиці розподілу смуг радіочастот України та Плану використання радіочастотного ресурсу України.

На даний час на розгляді Парламентом у першому читанні знаходиться законопроект реєстр. № 5051 «Про радіочастотний ресурс України» (внесений народними депутатами О. Данченком, Р. Семенухою, О. Матузком), спрямований на імплементування вимог Угоди в частині радіочастот.

11 грудня 2018 р. в ЄС прийнята Директива про створення Європейського кодексу електронних комунікацій⁵, яка скасовує з 21.12.2020 р. Директиву про авторизацію та Рамкову директиву.

Угода про асоціацію (ст. 3 Додатку XVII) передбачає, що Україна повинна транспонувати до своєї національної правової системи будь-який новий або змінений законодавчий акт ЄС у сфері телекомунікацій.

Механізм імплементування передбачає внесення змін до відповідного Додатку до Угоди про асоціацію (включення туди нового законодавчого акту ЄС).

¹ Директива № 2002/20/ЄС

² Директива 2002/21/ЄС

³ Директива Комісії № 2002/77/ЄС

⁴ Розпорядженням КМУ від 25 жовтня 2017 р. № 1106, п. 1928.

⁵ Директива (ЄС) 2018/1972

План заходів із реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в ЄС¹ передбачає опрацювання (2019-2020 роки) зі стороною ЄС питання щодо інтеграції до внутрішнього ринку ЄС у сфері цифрової економіки. Це потребуватиме відповідності актуальному законодавству ЄС щодо електронних комунікацій.

Кодекс, що вступає в силу після 2020 року, передбачає більш детальну регламентацію питань, пов'язаних із правами використання РЧР. Зокрема, передбачає:

- ◆ технологічну нейтральність;
- ◆ заходи із забезпечення ефективного використання РЧР ;
- ◆ заходи з уникнення спотворення конкуренції, в т.ч. обмеження кількості смуг частот, на які надаються права, застереження частин або груп смуг для нових учасників;
- ◆ сприяння використанню частот на основі загального дозволу;
- ◆ збільшення мінімальної тривалості індивідуальних прав;
- ◆ передачу та оренду прав користування радіочастотами;
- ◆ спільне використання радіочастотного спектра та інфраструктури;
- ◆ сприяння доступу до мереж високої пропускної здатності та розгортанню малих точок бездротового доступу;
- ◆ строки і смуги для розгортання 5G;
- ◆ встановлення зборів за право користування РЧР на рівні, що забезпечує його ефективне призначення та використання, у т.ч. з урахуванням фактичної доступності для використання радіочастот, а також вартості цих прав на їх можливе альтернативне використання;
- ◆ здійснення компетентними органами географічних оглядів мережевих розгортань.

Українське законодавство не відповідає переважній більшості вимог нового Кодексу електронних комунікацій ЄС. Вищезгаданий законопроект також потребує значного доопрацювання для узгодження з Кодексом.

Детальний аналіз відповідності українського законодавства Директиві (ЄС) 2018/1972 наведений у Додатку 4.

¹ Указ Президента України від № 20.04.2019 р. № 155/2019

4 | ПЕРЕГЛЯД ПОЛІТИКИ

4.1

ПРІОРИТЕТНІ ПРОБЛЕМИ

У цьому розділі наведено **6** проблем та пропозиції BRDO щодо можливих шляхів вирішення щодо тих, які набрали найбільше балів за **трьома** показниками: пріоритетність серед провайдерів, простота вирішення, вплив на інституційно слабких стейкхолдерів (громадян, експертне середовище). *Детальніше про оцінку пріоритетності див. Додаток 1.*

НЕСТАЧА ЧАСТОТ ДЛЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ МОБІЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У країнах ЄС для мобільного зв'язку використовується більше частот, ніж в Україні. Менший обсяг частот впливає на якість зв'язку, особливо зі зростанням обсягів трафіку. Також недоступність низьких частот (**800 МГц, 700 МГц**) значно збільшує витрати на побудову мережі.

Стейкхолдери та їхні інтереси

Оператори мобільного зв'язку без ліцензій у відповідному діапазоні **зацікавлені** в отриманні ліцензій на **діапазон 800 МГц**, що дозволить збільшити покриття наявними технологіями і надавати послуги високої якості. **Lifecell** як єдиний серед мобільних операторів власник ліцензій у цьому діапазоні зацікавлений у технейтральності задля **значного зменшення витрат на розвиток мереж** порівняно з іншими операторами.

Водночас усі **мобільні оператори мало зацікавлені в діапазонах 700 МГц і 3.6 ГГц, придатних для 5G**. Це пов'язано із необхідністю значних інвестицій в інфраструктуру при впровадженні нових технологій і низьким ARPU.

Власники ліцензій у діапазоні **800 МГц, 2300-2400 МГц і 3.6 ГГц** зацікавлені у збереженні поточних ліцензій і впровадженні технейтральності, що дозволить значно дорожче **продати компанії**.

Органи влади

НКРЗІ зацікавлена в анулюванні ліцензій поточних користувачів і повторному продажі на аукціонах, що забезпечить **надходження до бюджету** у розмірі понад **10 млрд грн**.

Громадяни / абоненти

Використання діапазону **800 МГц** сприятиме поширенню **4G на всю територію України і ключові автомагістралі протягом півроку**.

Динаміка

НКРЗІ спільно з операторами проводять дослідження можливості використання діапазону **800 МГц**. У лютому 2019 НКРЗІ анулювала ліцензію одному із користувачів у діапазоні **3.6 ГГц**. Однак **інший користувач продовжив ліцензію до 2025 року** у цьому ж діапазоні.

Пропозиції BRDO

Підняти плату за користування РЧР до рівня стільникового у діапазонах, придатних для стільникового зв'язку, незалежно від поточної технології використання (а саме **700 МГц**, **2300-2400 МГц**, **3400-3800 МГц**). Це дозволить вивільнити діапазони від поточних користувачів, що не використовують спектр для надання мобільного зв'язку, і розподілити відповідні частоти при запровадженні 5G.

ВІДСУТНІСТЬ ТЕХНЕЙТРАЛЬНОСТІ

При видачі користувачу РЧР ліцензії у ній вказується не лише частота, яка надається у користування, але і технологія (у максимально вузькому розумінні), робота якої дозволяється на цих частотах. Враховуючи стрімкий розвиток технологій, доцільним часто є використання компаніями інших технологій, ніж вказані в ліцензії.

Стейкхолдери та інтереси:

Мобільні оператори є одними з найбільших бенефіціарів

Кожен з **3** великих мобільних операторів витрачає до **3 млрд грн** щороку на розвиток 3G та 4G мереж (в діапазонах **1800 МГц** та вище). За дослідженням застосування діапазону **900 МГц** у порівнянні з **1800 МГц** дозволяє зменшити необхідну кількість сайтів та передавачів у **1,4-2,7 разів**, відповідно **зменшити витрати на 1 млрд грн щороку кожній із компаній**.

Однак у повному обсязі **скористатися** технейтральністю сьогодні **може лише Київстар**, як власник понад **55%** спектру у діапазоні **900 МГц** і єдиний власник суцільної смуги частот належної ширини. Таким чином компанія може отримати значну перевагу над конкурентами.

Для збереження конкуренції перед впровадженням технейтральності **критично необхідно провести рефармінг** (перерозподіл) частот **у діапазоні 900 МГц** між користувачами з тим, щоб кожен з **трьох** наявних мав мінімальну необхідну смугу для впровадження 4G.

Компанії-користувачі перспективних частот 4G

Власники цих компаній **зацікавлені у продажі компаній** (або ліцензій, які є основними активами) або можливості самостійно застосовувати сучасні мобільні технології. Це користувачі частот **800 МГц**, а також **2300-2400 МГц**, які в Європі застосовуються для надання мобільного зв'язку. У першому діапазоні працюють **CDMA-компанії** (Інтертелеком), у другому — компанії, що надають фіксований доступ в інтернет за технологією **WiMax**¹. У світі **обидві технології поступаються мобільному зв'язку** стандартів 3GPP або фіксованому оптичному інтернету. Сумарна **вартість ліцензій** у цих діапазонах може складати **2,8 млрд грн** (понад **1 млрд грн** для **800 МГц**², до **1,8 млрд грн** для **2300-2400 МГц**³).

Компанії-користувачі перспективних частот 5G

Власник ліцензії⁴ у діапазоні **3400-3800 МГц** **не здійснює активну діяльність і зацікавлений у продажі компанії** (ліцензії) або в **отриманні компенсації за механізмом ММДС**. Вартість ліцензії може складати **3 млрд грн**⁵.

У діапазоні **700 МГц** користувачем виступає національний провайдер програмної послуги ТОВ «Зеонбуд», який поширює телевізійний сигнал. Компанія зацікавлена в **отриманні компенсації за механізмом ММДС**. Розмір можливої компенсації

¹ 88% частот у компанії, що надає послуги під брендом Giraffe (по всій території України), регіональні ліцензії розміром по 6% діапазону у Vega та Краєвид (остання належить Датагруп)

² Ціна відповідає вартості 1 МГц на аукціоні в діапазоні 1800 МГц, імовірно має більшу цінність

³ Ціна відповідає вартості 1 МГц на аукціоні в діапазоні 2.6 ГГц

⁴ ТОВ «Аеро Телеком». Ліцензія ТОВ «Українські новітні технології» була анульована рішенням НКРЗІ №82 від 19.02.2019

⁵ Ціна відповідає вартості 1 МГц на аукціоні в діапазоні 2.6 ГГц

визначити проблематично через відсутність даних про ширину смуги, яку використовує «Зеонбуд».

У діапазоні **26 ГГц** користувачем є **Датагруп**, яка використовує частоти для мультисервісного радіодоступу. Подібні послуги можуть надаватися із застосуванням інших частот, тож можна очікувати, що компанія розраховує на **отримання компенсації за механізмом ММДС**. Через надзвичайно високий діапазон визначити його цінність неможливо.

Органи влади

НКРЗІ зацікавлена в анулюванні ліцензій поточних користувачів і повторному продажі на аукціонах, що забезпечить **надходження до бюджету** у розмірі понад **10 млрд грн**.

Громадяни / абоненти

Мобільним зв'язком користуються всі громадяни України, натомість **4G недоступні 16 млн осіб**. Запровадження технейтральності (використання 4G у діапазоні **900 МГц**) дозволить **протягом місяців отримати доступ 4,9 млн осіб**, і протягом року — всім громадянам. Запровадження **5G** на першому етапі можливе у найбільших містах, де проживає понад **7 млн українців**.

Зобов'язання перед ЄС

Відповідно до Рамкової директиви та Кодексу електронних комунікацій ЄС **регулятор повинен застосовувати законодавство технологічно нейтрально**. Усі види технологій, що використовуються для надання послуг електронних комунікацій (у тому числі технології стільникового зв'язку стандартів GSM, CDMA, IMT-2000 (UMTS), IMT (LTE, HSPA+)), можуть бути використані в радіоспектрі, оголошеному для послуг електронних комунікацій у Національному плані розподілу частот. **Реалізація цього пункту передбачена угодою про асоціацію до 01.01.2020 р.**

Динаміка

З 2018 року мобільні компанії мають змогу на свій розсуд використовувати 2G та 4G в діапазоні **1800 МГц**. Однак така можливість була реалізована через повернення ліцензій на 2G і проведення аукціону на використання 2G і 4G, що потребувало додаткових затрат операторів і не залишило вільних коштів для інвестування в розвиток мереж.

Пропозиції BRDO

Забезпечення сучасним мобільним зв'язком можливе після¹:

- ◆ змін у план використання РЧР (додавання всіх наявних технологій мобільного зв'язку у відповідні діапазони);
- ◆ рефармінгу і перерозподілу діапазону **900 МГц**;
- ◆ переоформлення поточним користувачам ліцензій у діапазонах **900 МГц, 1800 МГц, 2 ГГц, 2.6 ГГц** із можливістю використання всіх технологій без проведення нових аукціонів.

¹ Оптимальним рішенням є закріплення технейтральності на законодавчому рівні, однак цей шлях ускладнений.

ВІДСУТНІСТЬ У ЗАГАЛЬНОМУ ДОСТУПІ ДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ПОТОЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЧАСТОТ

Інформація про використання частот включає:

- ◆ план використання РЧР;
- ◆ національну таблицю розподілу смуг радіочастот;
- ◆ реєстр виданих ліцензій на користування РЧР;
- ◆ реєстр радіочастотних присвоєнь.

На сьогодні дані, що містяться у згаданих джерелах, оприлюднюються у форматах, які не дозволяють громадянам отримати інформацію щодо використання частот в Україні.

Стейкхолдери та їхні інтереси

Професійні учасники сфери

Органи владних повноважень, наявні компанії та досвідчені експерти зацікавлені у збереженні свого статусу носіїв унікальних знань з питань РЧР та збереженні можливостей, пов'язаних із цим статусом.

Громадяни (абоненти), нові компанії та експерти

Громадськість зацікавлена у максимальній доступності знань про РЧР для формування незалежної оцінки поточного використання і визначення бізнес-можливостей для потенційних новачків.

Динаміка

НКРЗІ та УДЦР ведуть відповідні реєстри, однак їх **формат не змінювався тривалий час і не дозволяє** без надмірних затрат ресурсів **оцінити стан використання РЧР**.

Пропозиції BRDO

Спільно із представниками НКРЗІ та УДЦР **розробити і впровадити новий формат** оприлюднення даних, у тому числі з урахуванням законодавства про відкриті дані.

НЕОБҐРУНТОВАНІ ВИМОГИ ДО САНІТАРНО-ЕПІДЕМІОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАЗОВИХ СТАНЦІЙ

Доступність мобільного сигналу залежить від сили випромінювання передавача на базовій станції. Для запобігання негативного впливу на здоров'я людей впроваджуються обмеження на силу випромінювання. Чинні в Україні ліміти необґрунтовані і в **45** і більше разів жорсткіші, ніж рекомендовані ВООЗ і поширені в ЄС.

Стейкхолдери та їхні інтереси

Мобільні оператори сьогодні «вкладаються» в чинні ліміти, однак **зі збільшенням навантаження на мережі можуть виникнути проблеми**.

Громадяни (абоненти) мають конкуруючі інтереси: **якісний зв'язок**, для якого потрібен потужніший сигнал, і **безпека здоров'я**. Водночас **чим слабший сигнал від базової станції, тим сильніше випромінює телефон у кишені людини**.

Інститут громадського здоров'я ім. О.М. Марзєєва НАМН України, призначений обґрунтовувати можливість підвищення гранично допустимих рівнів випромінювання, **зацікавлений у фінансуванні досліджень** щодо впливу

випромінювання на здоров'я людей. **Подібні дослідження вже проводилися в ЄС та інших країнах.**

Динаміка

У 2017 році ліміти на електромагнітне випромінювання **були збільшені в 4 рази**. Однак вони **залишаються в 45 і більше разів жорсткішими**, ніж у більшості країн ЄС і рекомендовані ВООЗ.

Пропозиції BRDO

Збільшити ліміти наказом МОЗ до рекомендованого ВООЗ рівня.

ВІДСУТНІСТЬ ВИЗНАЧЕННЯ «ЕФЕКТИВНОСТІ» ВИКОРИСТАННЯ РЧР

У нормативно-правових актах відсутнє визначення «ефективності» використання РЧР. Закон оперує поняттям «освоєння». Критерії освоєння не забезпечують ефективність використання ресурсу. Це породжує дискусії щодо правомірності або доцільності анулювання чи збереження ліцензій різними стейкхолдерами та загалом ускладнює управління РЧР.

Стейкхолдери та їхні інтереси

«Формальні» утримувачі ліцензій зацікавлені у **збереженні статусу квоти**, що зберігає для них можливість отримати багатомільйонні доходи у майбутньому.

Громадяни, НКРЗІ та добросовісні користувачі РЧР зацікавлені у чіткому визначенні поняття для мінімізації ризиків зловживання компаніями, владними органами та неефективного використання РЧР.

Динаміка

НКРЗІ неодноразово порушувала це питання протягом останніх **15 років**, однак конкретне рішення не розроблене.

Пропозиції BRDO

Внести зміни до Ліцензійних умов використання РЧР щодо визначення «освоєння» та Закону про РЧР щодо визначення ефективності.

СТВОРЕННЯ РАДІОЗАВАД ПОБУТОВИМИ КОРИСТУВАЧАМИ ТА НЕЛЕГАЛЬНИМ БІЗНЕСОМ

Радіозавади перешкоджають передачі сигналу як мобільних операторів, так і провайдерів фіксованого інтернету. Створюють завади переважно побутові користувачі неліцензійно завезеної техніки (домашні радіотелефони, призначені для інших регіонів світу) та компанії, що використовують РЧР, але не внесені в реєстр НКРЗІ. УДЦР як уповноважена особа часто не має доступу до РЕЗ, що створюють завади, і не може визначити і вплинути на їхнього власника. Поліція, яка має допомагати УДЦР, не має достатніх ресурсів для забезпечення взаємодії з УДЦР.

Стейкхолдери та їхні інтереси

Порушники правил користування РЧР зацікавлені у **збереженні ситуації**, що дозволяє їм уникати відповідальності.

Усі добросовісні користувачі РЧР, як мобільні оператори, так і компанії фіксованого зв'язку, **зацікавлені в усуненні завад**. Сьогодні вони змушені витратити кошти на перебудову мереж і виїзд груп для дослідження завад. **Абоненти** за цих обставин повністю **позбавлені послуг** або отримують їх значно **гіршої якості**.

Динаміка

Зменшується кількість завад від побутових користувачів, натомість зростає кількість незареєстрованих провайдерів.

Пропозиції BRDO

У випадку неможливості доступу до РЕЗ відповідальність покладається на власника об'єкту, з території якого надходять завади, допоки не буде надано інформацію, що створює завади інший суб'єкт.

4.2

ІНШІ ВАЖЛИВІ ПРОБЛЕМИ

Зазначені проблеми потребують вирішення шляхом внесення змін до законів.

ВИСОКА РЕНТНА ПЛАТА ЗА КОРИСТУВАННЯ РЧР

ГОСТРОТА:

Топ-3 проблема для мобільних операторів та операторів, що користуються перспективними частотами. Плата за користування РЧР становить до **30%** капітальних затрат компаній, і зростання суттєво погіршить фінансове положення, аж до припинення діяльності.

МАСШТАБ:

Стосується перш за все мобільних операторів (**4** компанії), CDMA-операторів (**2** компанії) та близько **4** компаній фіксованого інтернету, що користуються перспективними частотами.

ДИНАМІКА:

Зростає. Уряд та НКРЗІ у 2018 році висловлювали проекти рішень, спрямованих на підвищення рентної плати.

АНАЛІЗ ПРИЧИН:

Уряд шукає джерела додаткових надходжень до бюджету за рахунок збільшення плати, НКРЗІ стимулює користувачів анулювати ліцензії, і після того продати їх на аукціоні вже із правом використання сучасних технологій. Компанії ж зацікавлені в отриманні компенсацій за позбавлення перспективних частот та у мінімізації витрат.

НАДМІРНА ПЛАТА ЗА РАДІОЧАСТОТНИЙ МОНІТОРИНГ ЧЕРЕЗ МОНОПОЛІЮ УДЦР

ГОСТРОТА:

Топ-5 проблема мобільних операторів (плата за моніторинг пропорційна кількості РЕЗ, які масово встановлюються ними). Дещо менш суттєва для провайдера супутникового інтернету.

МАСШТАБ:

Стосується мобільних операторів (**4** компанії), CDMA-операторів та провайдера супутникового інтернету.

ДИНАМІКА:

Зростає – доходи УДЦР (і відповідно витрати компаній) зросли з **278 млн грн** у 2014 до **430 млн грн** у 2018 році.

АНАЛІЗ ПРИЧИН:

НКРЗІ і УДЦР зацікавлені в оплаті висококваліфікованого персоналу і розширенні матеріально-технічної бази УДЦР при збереженні доходів бюджету, що створює додаткові витрати для бізнесу.

НЕМОЖЛИВІСТЬ СПІЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ РЕЗ ОПЕРАТОРАМИ (ACTIVE SHARING)

ГОСТРОТА:

Топ-5 проблема мобільних операторів із меншою кількістю РЕЗ, необхідність інвестувати мільйони доларів у створення власної мережі, неактуальна для великих операторів із розвиненими мережами.

МАСШТАБ:

Стосується **1-2** мобільних операторів із меншою часткою ринку.

ДИНАМІКА:

Стабільна – за останні **5** років відсутні приклади подібного використання, для зміни ситуації необхідні зміни в базовий закон.

АНАЛІЗ ПРИЧИН:

Архаїчність законодавства — у часи розробки подібна можливість не була поширена; потенційна зацікавленість УДЦР у якомога більшій кількості РЕЗ, що забезпечить збільшення надходжень УДЦР.

СКЛАДНА ПРОЦЕДУРА ОТРИМАННЯ ВИСНОВКІВ ЩОДО ЕЛЕКТРОМАГНІТНОЇ СУМІСНОСТІ ТА ДОЗВОЛІВ НА ЕКСПЛУАТАЦІЮ РЕЗ ТА ВП

ГОСТРОТА:

Відносно не гостра проблема, на межі топ-10.

МАСШТАБ:

Стосується всіх операторів, що надають послуги з використанням РЧР (біля **600** компаній).

ДИНАМІКА:

Стабільна — зміни відсутні з моменту прийняття Закону про РЧР (2000 р.).

АНАЛІЗ ПРИЧИН:

Зацікавленість НКРЗІ у збереженні впливу на операторів та надходжень до УДЦР.

СКЛАДНА ПРОЦЕДУРА ОТРИМАННЯ ЛІЦЕНЗІЙ НА КОРИСТУВАННЯ РЧР

СУТЬ:

Термін розгляду заяв про видачу ліцензії в понад **2** рази більший ніж в ЄС, відсутня можливість подати заявку за допомогою електронних сервісів, надмірний перелік документів для отримання ліцензії, необхідність висновку УДЦР про виконання умов ЕМС (це є делегуванням не суб'єкту надання адмінпослуг повноважень, що мають суттєвий вплив на рішення щодо ліцензії).

ГОСТРОТА:

Відносно не гостра проблема, на межі топ-10.

МАСШТАБ:

Стосується всіх операторів, що надають послуги з використанням РЧР (біля **600** компаній).

ДИНАМІКА:

Стабільна - з моменту прийняття Закону про РЧР (2000 р.)

АНАЛІЗ ПРИЧИН:

Відсутність зацікавленості НКРЗІ у спрощенні процедури.

НЕМОЖЛИВІСТЬ ПЕРЕДАЧІ ПРАВ КОРИСТУВАННЯ РЧР ТРЕТІМ ОСОБАМ (SPECTRUM SHARING)

СУТЬ:

Користувач радіочастотного ресурсу України не може передавати права на користування радіочастотним ресурсом України будь-якій іншій фізичній або юридичній особі¹. Єдиною можливістю перерозподілити між собою радіочастотний ресурс є спільна заява суб'єктів господарювання до НКРЗІ. При цьому загальна ширина смуг радіочастот переформлених ліцензій у межах кожного регіону не повинна перевищувати загальну ширину смуги радіочастот ліцензій, що переформлялися.²

ГОСТРОТА:

Топ-5 проблема для всіх операторів. Запровадження такої можливості дозволить компаніям, які здійснюють реальну діяльність, отримати доходи за надмірний обсяг РЧР; компаніям, що мають недостатній РЧР — підвищити якість послуг; компаніям, що не надають реальних послуг – отримати кошти за передачу ресурсу.

МАСШТАБ:

Стосується мобільних операторів (**4** компанії), CDMA-операторів (**2** компанії) та близько **600** компаній фіксованого інтернету, що використовують РЧР.

¹ Частина дев'ята статті 33 Закону України «Про радіочастотний ресурс України»

² П. 6 частини першої статті 34 Закону України «Про радіочастотний ресурс України»

ДИНАМІКА:

Позитивні рішення НКРЗІ стосуються лише компаній, які мають спільних власників:

- ◆ у 2011 році — ТОВ «ТриМоб» ПАТ «Укртелеком»¹
- ◆ у 2012 році — ПрАТ «Українські радіосистеми» та ПрАТ «Київстар»²
- ◆ у 2014 році — ПрАТ «Київстар» та ТОВ «Голден Телеком»³
- ◆ У 2017 році — ТОВ «ММДС-Чернівці», ТОВ «ММДС-Україна» та ТОВ «Кейбл ТВ-фінанси»⁴.

НКРЗІ не проводила обмін частотами для непов'язаних суб'єктів, посилаючись на необхідність відповідних змін до Закону.

АНАЛІЗ ПРИЧИН:

НКРЗІ зацікавлена в анулюванні ліцензій на РЧР компаніями із надлишковим ресурсом і повторному продажі ліцензій та збереженні впливу через ключову роль у розподілі частот на будь-якому етапі.

НЕОБХІДНІСТЬ ОТРИМУВАТИ ПОГОДЖЕННЯ ГЕНШТАБУ ДЛЯ ОТРИМАННЯ ДОЗВОЛУ НА ЕКСПЛУАТАЦІЮ РЕЗ У ВСІХ ДІАПАЗОНАХ ЧАСТОТ

СУТЬ:

Процедура включає ряд етапів, зокрема, отримання висновку щодо ЕМС, тестові та приймальні випробування за які стягується плата, а також не відповідає Закону «Про дозвільну систему», оскільки УДЦР — не є дозвільним органом. Не передбачена подача заявок за допомогою електронних сервісів.

ГОСТРОТА:

Питання тривалості процедури запуску обладнання.

МАСШТАБ:

Стосується всіх операторів, що надають послуги з використанням РЧР (біля 600 компаній).

ДИНАМІКА:

Стабільна. Обмеження на перелік діапазонів, у яких слід отримувати погодження Генштабу, не запроваджується.

АНАЛІЗ ПРИЧИН:

Незацікавленість спецкористувачів обмежувати перелік частот, якими вони користуються.

¹ <https://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=120&id=2032&language=uk>

² <https://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=99&id=180&language=uk>

³ <https://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=158&id=4580&language=uk>

⁴ <https://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site%2Findex&pg=99&id=1264&language=uk>

ВИСНОВКИ. ПІДСТАВИ ДЛЯ ПЕРЕГЛЯДУ ЧИННОЇ ПОЛІТИКИ

Сфера користування РЧР є ключовою для надання сучасного зв'язку. Через те, що це вкрай обмежений ресурс, він потребує державного регулювання. Така практика застосовується усіма країнами, у рамках **ООН визначено спеціальний орган, який формує рекомендації у цій сфері** — Міжнародний Союз Електрозв'язку. **У країнах ЄС є також спільні підходи** до регулювання, яких повинен дотримуватися кожен національний регулятор, однак кожна держава має певну свободу в їх реалізації. Одними з найбільш ефективних регуляторів є представники **Швеції та Чехії**, де зв'язок стандартів **4G доступний 100% і 98,8% населення**. За неофіційними даними цей показник складає **до 65% в Україні**, офіційні ж дані щодо покриття недоступні.

Одна з причин такого відставання — **застаріла нормативно-правова база**. Хоча формально відсутні неактуальні (прийняті до 1991 року) та незаконні (без підстав для прийняття) акти, **базовий закон прийнятий ще у 2000 році і не забезпечує розповсюдження сучасних технологій**. Також базовий закон передав частину повноважень на видачу дозвільних документів державному підприємству УДЦР, що суперечить законодавству про адмінпослуги та дозвільну систему. Регулятор продовжує здійснювати ліцензування діяльності у сфері телекомунікацій, хоча це суперечить як національному законодавству, так і європейській практиці.

Україна зобов'язана імплементувати європейські підходи до кінця 2019 року відповідно до Угоди про асоціацію, однак абсолютна **більшість вимог не реалізована**. Навіть більше, за час дії Угоди в ЄС був прийнятий новий Кодекс, і вносити зміни в національне законодавство варто вже із урахуванням саме його норм.

Ситуація, що склалася, створює значні **бар'єри для операторів зв'язку**, перш за все мобільних операторів. Їх позиція полягає в тому, що частка платежів за РЧР в Україні багатократно перевищує аналогічну у країнах ЄС, що робить **побудову мереж зв'язку в регіонах економічно необґрунтованою**. Натомість частина перспективного спектру використовується компаніями, що застосовують застарілі технології або ж не мають абонентів і не ведуть активну діяльність взагалі, сподіваючись у майбутньому продати права на РЧР.

На поліпшення ситуації було направлено ряд законопроектів, однак жоден не був прийнятий навіть у першому читанні. У зв'язку з очікуваними виборами до Верховної Ради внесені проекти будуть анульовані і потребуватимуть повторних внесення та реєстрації, не маючи гарантій щодо успішного розгляду. Технічна складність питання і **недоступність широкому загалу об'єктивної інформації** щодо сфери РЧР **зменшує імовірність прийняття актів** через низьку участь громадян у вирішенні цих питань. При цьому недоступність послуг поза межами великих населених пунктів, що є наслідком неефективного використання РЧР, активно обговорюється у суспільстві.

РЕКОМЕНДАЦІЇ. ПРІОРИТЕТИ ПЕРЕГЛЯДУ ПОЛІТИКИ

Комплексне вирішення проблем потребує прийняття нового закону, що регулюватиме електронні комунікації загалом та РЧР зокрема. Однак **є ряд пунктів, де можливе ситуативне вирішення за допомогою підзаконних актів** – постанов КМУ, рішень регулятора тощо. Пріоритетними для бізнесу є фінансові питання, однак при визначенні пріоритетів необхідно враховувати важливість позитивного впливу на громадян, яким важче чітко артикулювати власні потреби при взаємодії з державними органами.

За результатами аналізу було визначено **6 пріоритетних проблем**:

- ◆ Недостатній обсяг частот для запровадження новітніх мобільних технологій;
- ◆ Відсутність технейтральності: заборона компаніям використовувати частоти для інших технологій, ніж зазначені в ліцензії;
- ◆ Відсутність у загальному доступі достовірної інформації про поточне використання частот;
- ◆ Необґрунтовані вимоги до санітарно-епідеміологічної безпеки базових станцій;
- ◆ Відсутність визначення «ефективності» використання РЧР;
- ◆ Створення радіозавод побутовими користувачами та нелегальним бізнесом.

Почати **запровадження технейтральності та збільшення обсягу доступних частот** варто через **зміни до Плану використання РЧР**, де вказати серед можливих для застосування технологій усі сучасні технології, які використовуються на відповідних частотах в ЄС. Заміну ліцензій провести за процедурою дострокового впровадження нових радіотехнологій. **У діапазонах 800-900 МГц цьому повинні передувати рефармінг і перерозподіл частот** у згаданих діапазонах, без якого застосування новітніх технологій стане можливим лише для одного оператора. **Здійснення зазначених заходів можливе в рамках чинного законодавства** і потребує ряду рішень НКРЗ та Уряду.

Доцільним також є **підняття ставок рентної плати за користування РЧР для перспективних частот до рівня, аналогічного ставкам «стільникових технологій»**, що відповідає європейським підходам та дозволить розподілити РЧР між користувачами, які запроваджують сучасні технології. **Підняття ставок потребує змін до Податкового кодексу**, при цьому подібні зміни вносяться практично щороку під час бюджетного процесу.

Збільшення доступності інформації про використання РЧР не потребує жодних додаткових нормативних актів, натомість зміни форм і практик оприлюднення інформації, вже передбаченої чинним законодавством, у тому числі про відкриті дані. Такі зміни потребують відносно незначних технічних удосконалень, приклади реалізації яких можна спостерігати у країнах ЄС, і **можливі у тому числі через взаємодію державних установ і представників громадянського суспільства**. Зокрема BRDO вже має досвід подібної взаємодії при розробці порталу inspections.gov.ua.

Вимоги до санітарно-епідеміологічної безпеки, виражені у гранично допустимих рівнях випромінювання, напряду **впливають на дальність прийому сигналу зв'язку**. В Україні у 2017 році вже збільшувалися граничні рівні, однак вони **досі в 45-100 разів жорсткіші, ніж рекомендовані ВООЗ та поширені в ЄС**. Пом'якшуються ці обмеження наказом МОЗ.

Відсутність визначення ефективності використання РЧР у законодавстві **породжує формальне «освоєння» частот недобросовісними компаніями** і набуття вигоди ними за рахунок реально діючих операторів, і в кінцевому результаті за рахунок абонентів. Покращити ситуацію можна завдяки кращому **визначенню «освоєння» частот у Ліцензійних умовах, що затверджуються НКРЗІ.**

Створення радіозавад побутовими користувачами та нелегальним бізнесом **призводить до відсутності зв'язку** або його низької якості на певних територіях. Поточні механізми вирішення неможливі без постійного масового залучення поліції, що має обмежений ресурс та інші пріоритети. Значно поліпшити ситуацію може **відповідальність власника об'єкту, з території якого надходять завади, у випадку неможливості доступу до РЕЗ.** Уникнути її можна буде надавши інформацію щодо створення завад іншим суб'єктом, що використовує РЕЗ на цій території.

Очікується, що здійснення названих кроків призведе до збільшення доступності 3G та 4G до 95% населення протягом 1,5 року та подальшому впровадженню 5G.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК №1 ПРОВЕДЕНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

У ході дослідження були надіслані запити на проведення консультацій із такими стейкхолдерами:

- 1) оператори мобільного зв'язку: Київстар, ВФ Україна, Лайфселл, Тримоб;
- 2) оператор супутникового інтернету: Датагруп;
- 3) CDMA-оператору: Інтертелеком;
- 4) власники ліцензій на перспективні частоти: Зеонбуд, Аеро Телеком;
- 5) органи державної влади: Національна Рада з питань телебачення і радіомовлення, НКРЗІ;
- 6) асоціації провайдерів: Телас, ІНАУ, Телекомпалата.

Власникам перспективних ліцензій були надіслані запити на електронну пошту 17 квітня 2019 року, відповіді не було отримано.

CDMA-оператору надсилався запит 17 квітня 2019 року, що доповнювалися телефонними переговорами із пропозицією заповнити анкету і провести зустріч. Відповіді від компанії не були отримані.

Були проведені зустрічі з Національною Радою з питань телебачення і радіомовлення. 2 травня НКРЗІ надсилався запит на інформацію та 16 травня була проведена зустріч. Однак відповіді на питання, наведені нижче, отримані не були.

Запит до НКРЗІ:

- 1) Карта частот і карта України: який користувач займає (реально і має право на користування) якими частотами в якій області
- 2) Доходи УДЦР за 2014-2018 роки у розрізі:
 - ◆ радіочастотного моніторингу та забезпечення електромагнітної сумісності радіоелектронних засобів;
 - ◆ присвоєння радіочастот;
 - ◆ сертифікація радіоелектронних засобів;
 - ◆ вимірювання параметрів телекомунікаційних мереж;
 - ◆ облік та ведення бази даних міжнародних ідентифікаторів;
 - ◆ інше (вказати);
 - ◆ всього.
- 3) Тарифи УДЦР за останні за 2014-2018 роки:
 - ◆ затверджені тарифи у відповідні періоди;
 - ◆ кількість РЕЗ та ВП у користуванні на 1 січня відповідного року за технологією;
 - ◆ кількість введених у користування РЕЗ та ВП за технологією;
 - ◆ кількість виведених із користування РЕЗ та ВП за технологією.
- 4) Співвідношення каналів / мультиплексів цифрового та аналогового телебачення та частот (МГц).
- 5) Позиція щодо використання частот для використання 4G, 5G, пріоритетні механізми впровадження:
 - ◆ 5G:
 - 700 МГц (телебачення);
 - 3.4-3.8 ГГц (Українські новітні технології і Аеротелеком);
 - 26 ГГц (Датагруп).

4G:

- 800 МГц (Інтертелеком, PEOPLEnet, lifecell);
- 900 МГц (Kyivstar, Vodafone, lifecell);
- 2300-2400 МГц (Giraffe, Краєвид / Датагруп, Фарлеп-Інвест);
- 2500-2700 МГц (Фарлеп-Інвест / Кейбл ТВ-Фінанси).

- 6) Чи є спецкористувачі у діапазонах 700-900 МГц та які перспективи вивільнення ними частот для сучасних технологій?
- 7) Позиція щодо необхідності погодження із спецкористувачами дозволів у всіх діапазонах?
- 8) Ставлення до перспективи появи нового великого мобільного оператора з використанням частот у діапазонах 700 МГц, 800 МГц, 2100 МГц, 2300 МГц, 2600 МГц, 3.6 ГГц, 26 ГГц (після вивільнення / можливості передачі прав користування відповідними частотами).
- 9) Ставлення до можливої технейтральності? У яких діапазонах можлива, механізм реалізації?
- 10) Ставлення до можливої самостійної передачі права користування РЧР користувачем іншим суб'єктам господарювання?
- 11) Позиція щодо спільного використання РЕЗ операторами: дозволено зараз чи заборонено? Приклади?
- 12) Ставлення до можливості подачі і отримання ліцензій на користування РЧР онлайн?
- 13) Ставлення до можливості подачі і отримання висновків щодо електромагнітної сумісності та дозволів на експлуатацію РЕЗ та ВП онлайн?
- 14) Позиція щодо визначення «ефективного використання радіочастотного ресурсу / спектру»?
- 15) Позиція щодо рентної плати за РЧР: розмір, механізм визначення?
- 16) Ставлення до можливої відміни оплати радіочастотного моніторингу користувачами за існуючою схемою і можливим фінансуванням моніторингу за рахунок коштів рентної плати за РЧР?
- 17) Ставлення до монополії УДЦР на радіочастотний моніторинг і можливості скасування монополії?
- 18) Ставлення до можливої зміни форматів оприлюднення даних щодо РЧР (реєстру ліцензій, присвоєнь)
- 19) Позиція щодо обов'язковості і обґрунтованості вимог до санітарно-епідеміологічної безпеки базових станцій?
- 20) Контакти:
 - ◆ Аеротелеком;
 - ◆ Фрештел;
 - ◆ Giraffe (ТОВ «Інтелектуальні комунікації»);
 - ◆ Кейбл ТВ-Фінанси;
 - ◆ Фарлеп-Інвест;
 - ◆ Генштаб / інші спецкористувачі / ДСТЗІ.
- 21) Позиція щодо імплементації Директиви (ЄС) 2018/1972 від 11.12.2018 р. про створення Європейського кодексу електронних комунікацій (у частині РЧР).

26 квітня 2019 року були надіслані запити асоціаціям Телас, ІНАУ і Телекомпалата щодо пропозицій відповідних асоціацій у сфері РЧР, були отримані відповіді від Телекомпалати та ІНАУ. Також була проведена зустріч з ІНАУ. Запропонована авторами зустріч із представниками Телас не відбулася.

Були проведені зустрічі з представниками операторів супутникового інтернету і мобільного зв'язку: Датагруп, Київстар, Лайфселл, Тримоб.

Компанії Київстар, ВФ Україна, Лайфселл та Тримоб також заповнили анкету з оцінкою гостроти попередньо визначених проблем за шкалою від 1 до 10, середній бал відповідей наведений нижче. Окрім того Лайфселл письмово сформував позицію щодо питань, зазначених в анкеті, які наведена у Додатку 5.

Проблема	Оцінка
Технейтральність: заборона компаніям використовувати частоти для інших технологій, ніж зазначені в ліцензії	6.8
Spectrum sharing: заборона тимчасово передавати частину РЧР, що перебуває в користуванні, іншим операторам	6.0
Active Sharing (Спільне використання РЕЗ операторами)	4.0
Відсутність у загальному доступі достовірної інформації про поточне використання частот	2.8
Складна і тривала процедура отримання ліцензій на користування РЧР: надмірний перелік документів і недостатня прозорість процедури	4.5
Складна і тривала процедура отримання висновків щодо електромагнітної сумісності та дозволів на експлуатацію РЕЗ та ВП	4.8
Ризик бути позбавленими ліцензії (зокрема, за невиконання ліцензійних умов стосовно 1 РЕЗ / 500 тис. населення)	3.0
Стрімке і непрогнозоване зростання рентної плати за користування РЧР	10.0
Надмірна плата за радіочастотний моніторинг через монополію УДЦР	9.3
Недостатній обсяг частот для запровадження новітніх мобільних технологій	5.0
Ризик нестачі частот при подальшому розподілі регулятором через надмірну концентрацію спектра у одного користувача	6.0
Неможливість використовувати частоти в діапазоні 800-900 МГц через затримку їх вивільнення спецкористувачами	7.5
Необхідність отримувати погодження Генштабу для отримання дозволу на експлуатацію РЕЗ у всіх діапазонах частот	5.8
Необґрунтовані вимоги до санітарно-епідеміологічної безпеки базових станцій	6.3

У графі «Інше» компаніями були вказані: «створення радіозавад РЕЗ операторів зв'язку з боку РЕЗ побутових користувачів (наприклад, DECT телефони, репітери)», «уточнення технічних положень National roaming», «умови оренди держмайна та розміщення обладнання», «Монополія УДЦР та одностороннє трактування умов РЧ-моніторингу», «Захист від завад», «ліцензійні умови», «передбачуваність дій регулятора щодо управління РЧР».

Після подальшого вивчення ринку, базуючись на відповідях, були внесені деякі зміни до визначення проблем та додана оцінка експертами офісу з точки зору:

- ◆ простоти змін — враховувалися законодавчі процедури та потенційний супротив стейкхолдерів, чим простіші зміни — тим вищий бал;
- ◆ впливу на інституційно слабких стейкхолдерів — позитивний вплив на групи, які зазвичай мають складнощі з відстоюванням власних інтересів, такі як громадяни, експертне середовище. Чим більший позитивний вплив, тим вищий присвоєний бал.

За результатами середнього балу за трьома параметрами було сформовано список пріоритетних проблем, доповнений за результатами зустрічей питанням створення радіозавад.

Проблема	Інтегральний рейтинг	Оцінка операторами	Простота змін	Вплив на інституційно слабких стейкхолдерів
Нестача частот для запровадження новітніх мобільних технологій*	8.1	6.2	8	10
Технейтральність: заборона компаніям використовувати частоти для інших технологій, ніж зазначені в ліцензії	7.9	6.8	7	10
Відсутність у загальному доступі достовірної інформації про поточне використання частот	7.3	2.8	9	10
Необґрунтовані вимоги до санітарно-епідеміологічної безпеки базових станцій	6.8	6.3	9	5
Відсутність визначення «ефективності» використання РЧР**	5.7	5.0	7	5
Висока рентна плата***	5.3	10.0	2	4
Надмірна плата за радіочастотний моніторинг через монополію УДЦР	5.1	9.3	5	1
Active Sharing (Спільне використання РЕЗ операторами)	4.7	4.0	7	3
Складна і тривала процедура отримання висновків щодо електромагнітної сумісності та дозволів на експлуатацію РЕЗ та ВП	4.3	4.8	6	2
Складна і тривала процедура отримання ліцензій на користування РЧР: надмірний перелік документів і недостатня прозорість процедури	4.2	4.5	6	2
Spectrum sharing: заборона тимчасово передавати частину РЧР, що перебуває в користуванні, іншим операторам	4.0	6.0	4	2
Необхідність отримувати погодження Генштабу для отримання дозволу на експлуатацію РЕЗ у всіх діапазонах частот	2.9	5.8	2	1

* Проблема розглядається як така, що частково включає «Неможливість використовувати частоти в діапазоні 800-900 МГц через затримку їх вивільнення спецкористувачами» і «Ризик нестачі частот при подальшому розподілі регулятором через надмірну концентрацію спектра у одного користувача», через що «оцінка компаніями» була підвищена.

** Відсутність визначення «ефективності» використання РЧР розглядається як така, що частково включає «Ризик нестачі частот при подальшому розподілі регулятором через надмірну концентрацію спектра у одного користувача», через що «оцінка компаніями» була підвищена.

*** Через непідтвердження гіпотези про стрімке зростання ставок рентної плати протягом періоду, що досліджується, проблему «Стрімке і непрогнозоване зростання рентної плати за користування РЧР» було перефразовано у «Висока рентна плата».

ДОДАТОК №2

РОЗРАХУНОК СУМИ РЕНТНОЇ ПЛАТИ ЗА 2018 РІК

Розмір рентної плати за 2018 рік розраховувався за формулою:

$$РП = Ш_{\text{с}} * C_{\text{рп}} * 12, \text{ де}$$

РП — сума рентної плати за 2018 рік,

Ш_с — ширина смуги відповідно до Реєстру виданих ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України,

C_{рп} — ставка рентної плати відповідно до ст. 254 Податкового кодексу України.

При розрахунку не бралися до уваги підвищувальні чи понижувальні коефіцієнти.

Технологія	Розмір плати, тис. грн
Стільниковий радіозв'язок	1 453 950
Міжнародний рухомий (мобільний) зв'язок ІМТ	1 199 703
Радіозв'язок у багатоканальних розподільчих системах для передавання та ретрансляції телевізійного зображення, передавання звуку, цифрової інформації	16 764
Радіозв'язок у системі передавання даних з використанням шумоподібних сигналів	11 193
Радіорелейний зв'язок фіксованої радіослужби	2 932
Радіозв'язок супутникової рухомої та фіксованої радіослужб	1 053
Радіозв'язок у системі з фіксованим абонентським радіодоступом стандарту DECT	465
Транкінговий радіозв'язок	202
Радіозв'язок фіксованої, рухомої сухопутної та морської радіослужб	84
Всього	2 686 346

ДОДАТОК №3

ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ У СФЕРІ РЧР

- 1) Стаття 254 «Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України» Податкового кодексу України
- 2) Закон України «Про радіочастотний ресурс України»
- 3) Закон України «Про телекомунікації»
- 4) Закон України «Про телебачення і радіомовлення»
- 5) Закон України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення»
- 6) Постанова Кабінету Міністрів України від 05.09.2014 № 514 «Деякі питання проведення конверсії радіочастотного ресурсу України в смугах радіочастот загального користування»
- 7) Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2007 № 993 «Про затвердження Порядку залучення додаткових позабюджетних коштів для проведення конверсії радіочастотного ресурсу України в смугах радіочастот загального користування»
- 8) Постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.2006 № 815 «Про затвердження Плану використання радіочастотного ресурсу України»
- 9) Постанова Кабінету Міністрів України від 15.12.2005 № 1208 «Про затвердження Національної таблиці розподілу смуг радіочастот України»
- 10) Постанова Кабінету Міністрів України від 22.02.2006 № 200 «Про розміри плати за видачу, продовження строку дії, переоформлення, видачу дублікатів ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України»
- 11) Рішення НКРЗІ № 844 від 23.12.2014 «Про затвердження Переліку радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв, на експлуатацію яких потрібен дозвіл на експлуатацію радіоелектронного засобу або випромінювального пристрою», зареєстровано в Міністерстві юстиції України 19 лютого 2015 р. за № 201/26646
- 12) Рішення НКРЗ від 19.08.2005 № 53 «Про затвердження Ліцензійних умов користування радіочастотним ресурсом України», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 20.10.2005 за № 1237/11517
- 13) Постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.2001 № 818 «Про Порядок надання спеціальних дозволів на експлуатацію радіоелектронних засобів дипломатичними представництвами, консульськими установами іноземних держав, представництвами міжнародних організацій в Україні»
- 14) Рішення НКРЗІ від 01.11.2012 № 559 «Про затвердження Порядку надання висновків щодо електромагнітної сумісності та дозволів на експлуатацію радіоелектронних засобів і випромінювальних пристроїв та визнання такими, що втратили чинність, деяких рішень НКРЗ», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 03.01.2013 за № 57/22589
- 15) Рішення НКРЗІ від 29.03.2012 № 169 «Про затвердження Порядку регулювання тарифів на роботи (послуги) Державного підприємства «Український державний центр радіочастот», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 20.04.2012 за № 588/20901
- 16) Рішення НКРЗІ від 01.11.2016 № 578 «Про затвердження Тарифів на роботи (послуги) державного підприємства «Український державний центр радіочастот», пов'язані з користуванням радіочастотним ресурсом України та вимірюванням параметрів телекомунікаційних мереж», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 25 листопада 2016 р. за № 1530/29660
- 17) Наказ Міністерства фінансів України від 17.08.2015 № 719 «Про затвердження форми Податкової декларації з рентної плати», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 03.09.2015 за № 1051/27496
- 18) Рішення НКРЗ від 03.11.2005 № 117 «Про затвердження Положення про порядок і форму ведення реєстру радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв, що можуть застосовуватися на території України в смугах радіочастот загального користування», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 28.12.2005 за № 1574/11854

- 19) Рішення НКРЗІ від 16.07.2009 № 1599 «Про затвердження Положення про радіочастотний моніторинг у смугах радіочастот загального користування», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 07.08.2009 за № 741/16757
- 20) Рішення № 281 від 30.05.2017 «Про затвердження Порядку проведення конкурсів або тендерів на отримання ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України та внесення змін до Ліцензійних умов користування радіочастотним ресурсом України»
- 21) Рішення НКРЗІ від 13.02.2018 № 77 «Про затвердження Правил надання виробником радіообладнання інформації для споживачів (користувачів) щодо наявності вимог отримання дозволу на експлуатацію радіоелектронних засобів або випромінювальних пристроїв та інших параметрів використання радіочастотного ресурсу України», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 12.03.2018 за № 284/31736
- 22) Рішення НКРЗІ від 13.02.2018 № 78 «Про затвердження Порядку ввезення з-за кордону та реалізації в Україні радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 12 березня 2018 р. за № 282/31734
- 23) Рішення НКРЗІ від 11.11.2010 № 514 «Про затвердження Порядку ведення реєстру операторів, провайдерів телекомунікацій та визнання таким, що втратило чинність, рішення НКРЗІ від 11.11.2010 № 514», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 22 листопада 2012 р. за № 1958/22270
- 24) Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні»
- 25) Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2008 р. № 1189-р «Про схвалення Концепції Державної програми ефективного використання радіочастотного ресурсу України із застосуванням перспективних радіотехнологій»
- 26) Рішення НКРЗІ від 21.10.2010 № 475 «Про затвердження Регламенту аматорського радіозв'язку України», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 18 лютого 2011 р. за № 205/18943
- 27) Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 р. № 1232-р «Про затвердження плану заходів щодо впровадження системи рухомого (мобільного) зв'язку четвертого покоління»
- 28) Рішення НКРЗІ від 26.07.2007 року № 854 «Про затвердження Порядку проведення приймальних випробувань радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв на місці експлуатації», зареєстровано в Міністерстві юстиції України 10 серпня 2007 р. за № 930/14197
- 29) Рішення НКРЗІ від 27.12.2012 № 684 «Про затвердження Порядку здійснення державного нагляду за користуванням радіочастотним ресурсом України в смугах радіочастот загального користування та визнання такими, що втратили чинність, деяких рішень НКРЗІ», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 22 січня 2013 р. за № 175/22707
- 30) Рішення НКРЗІ від 19.04.2007 № 695 «Про затвердження Порядку виконання робіт з виявлення та усунення дії джерел радіозавад у смугах радіочастот загального користування», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 19 липня 2007 р. за № 829/14096
- 31) Рішення НКРЗІ №18 від 12.01.2012 «Про схвалення узагальнених умов застосування радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв»
- 32) Рішення НКРЗІ від 27.02.2018 № 117 «Про затвердження Порядку взаємодії Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, з Національною поліцією України», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 16 березня 2018 р. за № 325/31777

ДОДАТОК №4 ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ VS ЄС

ВІДПОВІДНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО РЧР ВИМОГАМ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ

Положення, які необхідно імплементувати відповідно до Угоди про асоціацію	Законодавчі акти ЄС	Відповідність українського законодавства
Спектр радіочастот — радіохвилі між 9 кГц та 3000 кГц	Рішення №676/2002/ЄС, ст. 2	Так
Обов'язок НРО забезпечувати ефективне використання та управління радіочастотами	Директива 2002/21/ЄС, ст. 8, 9	Так
Усі типи технологій для електронних комунікаційних служб можуть використовуватись у смугах радіочастот, заявлених як доступні для таких служб в Національному плані розподілу радіочастот. Обмеження на типи мереж чи технологію можуть накладатись для: • уникнення шкідливих завад; • захисту здоров'я людей; • забезпечення технічної якості обслуговування; • максимізації спільного використання радіочастот; • захисту ефективного використання спектру; • забезпечення мети, пов'язаної зі спільними інтересами.	Директива 2002/21/ЄС, ст. 9	Ні
Підприємства мають право передачі або здачі в оренду іншим підприємствам індивідуальних прав на використання радіочастот у смугах, для яких це передбачено.	Директива 2002/21/ЄС, ст. 9 b	Ні
Держави сприяють використанню радіочастот за загальними дозволами	Директива 2002/20/ЄС, ст. 5	Ні
У разі необхідності надаються індивідуальні права на використання частот шляхом відкритих, об'єктивних, прозорих, недискримінаційних та пропорційних процедур	Директива 2002/20/ЄС, ст. 5	Частково
Строк для прийняття та доведення рішень до відома — протягом 6 тижнів	Директива 2002/20/ЄС, ст. 5	Ні
При наданні прав на обмежений період їх тривалість повинна відповідати послугі, враховуючи час для амортизації інвестицій	Директива 2002/20/ЄС, ст. 5	Частково
Держава не повинна обмежувати кількість наданих прав на використання, за винятком необхідності забезпечення ефективного використання радіочастот	Директива 2002/20/ЄС, ст. 5	Частково (обмеження пов'язане лише з високим попитом)
НРО забезпечує ефективне та раціональне використання радіочастот та слідкує, щоб конкуренція не перекручувалась передаванням чи накопиченням прав на використання радіочастот	Директива 2002/20/ЄС, ст. 5	Ні
До права використання частот можуть бути висунуті такі умови • зобов'язання щодо надання послуги чи використання типу технології, для якої надані права, включаючи вимоги до покриття та якості; • ефективне та раціональне використання частот;	Директива 2002/20/ЄС, ст. 6. Додаток В	Так
		Так

Положення, які необхідно імплементувати відповідно до Угоди про асоціацію	Законодавчі акти ЄС	Відповідність українського законодавства
● технічні та експлуатаційні умови уникнення неприпустимих перешкод;		Так
● максимальна тривалість;		Так
● передача з ініціативи власника права та умови для такої передачі;		Ні
● плата;		Так
● зобов'язання при набутті права на умовах конкурсної процедури;		Так
● обов'язки згідно з міжнародними угодами стосовно використання радіочастот;		Так
● зобов'язання щодо експериментального використання радіочастот.		Ні
При вирішенні питання обмеження кількості прав на частоти необхідно: ● максимізувати переваги для користувачів та розвитку конкуренції; ● надати всім зацікавленим сторонам можливість висловити свої точки зору; ● опублікувати рішення з поясненням причин; ● після визначення процедури, подавати заяви для права використання; ● переглядати обмеження з розумним інтервалами чи на запит зацікавлених підприємств.	Директива 2002/20/ЄС, ст. 7	Так
Максимальний період конкурентних процедур — не довше 8 тижнів	Директива 2002/20/ЄС, ст. 7	Ні
Плата за права використання частот має забезпечувати оптимальне їх використання, бути об'єктивно виправданою, прозорою, недискримінаційною та пропорційною стосовно мети призначення	Директива 2002/20/ЄС, ст. 12	Ні
Національна таблиця розміщення радіочастот та інформація про права, умови, процедури, витрати та плату стосовно використання спектра радіочастот публікуються	Рішення № 676/2002/ЄС, ст. 5	Так
Держави не надають виключних або спеціальних прав використання радіочастот для надання електронних комунікаційних послуг	Директива Комісії № 2002/77/ЄС, ст. 4	Не визначено

ОСНОВНІ ВІДМІННОСТІ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО РЧР І ЄВРОПЕЙСЬКОГО КОДЕКСУ ЕЛЕКТРОННИХ КОМУНІКАЦІЙ

№	Питання	Директива (ЄС) 2018/1972 від 11.12.2018 р. створення Європейського кодексу електронних комунікацій	Закон України «Про радіочастотний ресурс України»
1	Технологічна нейтральність	НРО, інші компетентні органи повинні застосовувати законодавство технологічно нейтрально. Усі види технологій, що використовуються для надання послуг електронних комунікацій, можуть бути використані в радіоспектрі, оголошеному для послуг електронних комунікацій у Національному плані розподілу частот відповідно до Закону Союзу. Держави можуть передбачити пропорційні та недискримінаційні обмеження для типів радіомереж чи технології, де це необхідно, щоб: ● уникати шкідливих перешкод; ● захищати здоров'я населення; ● забезпечити технічну якість обслуговування; ● забезпечити максимізацію обміну спектром; ● забезпечити ефективне використання спектра; ● для завдань загального інтересу, включаючи: ○ безпеку життя; ○ сприяння соціальній або територіальній єдності; ○ уникнення неефективного використання РЧР; ○ сприяння культурному різноманіттю, плюралізму ЗМІ. (ст. 3, 45, 46)	Не відповідає. Технологічна нейтральність не передбачена.
2	Регуляторна передбачуваність	Держави повинні забезпечувати передбачуваність та послідовність надання, поновлення, зміни, обмеження та вилучення прав користування спектром з метою сприяння довгостроковим інвестиціям. Права, умови та процедури щодо прав на РЧР можуть бути змінені лише в обґрунтованих випадках, пропорційно (крім незначних правок, узгоджених із власниками прав). Зацікавлені сторони в т.ч. користувачі і споживачі повідомляються про намір внести поправки та надається достатній час (не менше 4 тижнів) для обговорення. Поправки публікуються разом з причинами змін. (ст. 3, 18, 45)	Частково відповідає. Принцип передбачуваності в ЗУ «Про РЧР» відсутній. В частині регуляторних актів цей принцип є в ЗУ «Про засади державної регуляторної політики».

№	Питання	Директива (ЄС) 2018/1972 від 11.12.2018 р. створення Європейського кодексу електронних комунікацій	Закон України «Про радіочастотний ресурс України»
3	Ефективність використання частот	Збори встановлюються на рівні, що забезпечує ефективне призначення та використання радіочастот. Умови для прав на використання радіочастот повинні забезпечувати їх ефективне використання. Компетентні органи повинні контролювали дотримання зобов'язань ефективно і раціонально використовувати спектр. (Ст. 3, 4, 13, 30, 42, 45)	Частково відповідає ЗУ «Про РЧР» передбачає ефективність використання частот (ст. 2,8,13,4). Відсутні критерії ефективності та їх врахування при встановленні зборів.
4	Конкуренція	НРО, інші компетентні органи повинні уникати викривлення конкуренції при прийнятті рішень про надання, зміну чи поновлення прав користування. Для цього можуть вживатись такі заходи: ● обмеження кількості смуг, на які надаються права або умови для цих прав, такі, як надання оптового доступу, національний або регіональний роумінг; ● застереження частини смуг для нових учасників; ● відмова в наданні нових прав у певних діапазонах або встановлення умов їх надання, щоб уникнути спотворення конкуренції накопиченням прав; ● заборона і встановлення умов передачі прав, якщо це може призвести до значної шкоди конкуренції; ● внесення змін до чинних прав, щоб виправити спотворення конкуренції шляхом накопичення прав. (ст. 3, 45, 52)	Не відповідає. ЗУ «Про РЧР» (ст. 13) містить декларативну норму про заохочення конкуренції. Згадані в Директиві заходи не передбачені.
5	Сприяння ефективному інвестуванню та інноваціям	НРО та інші компетентні органи повинні сприяти: ● швидкому розвитку нових бездротових технологій; ● ефективному інвестуванню і інноваціям у нових та розширених інфраструктурах. Право користування надається на період, доцільний з огляду на сприяння інноваціям та ефективним інвестиціям, у т.ч. амортизацію інвестицій. (ст. 3, 45, 49)	Частково відповідає. ЗУ «Про телекомунікації» декларує сприяння інвестиціям. Врахування амортизації при визначенні терміну користування не передбачене.
6	Захист здоров'я населення	До прав користування частотами застосовуються технічні та експлуатаційні умови, необхідні для захисту здоров'я населення від електромагнітних полів, враховуючи в максимальному ступені Рекомендацію 1999/519/ ЄС. (ст. 45, Додаток 1 D)	Не відповідає. Обмеження значно вищі ніж в ЄС.

№	Питання	Директива (ЄС) 2018/1972 від 11.12.2018 р. створення Європейського кодексу електронних комунікацій	Закон України «Про радіочастотний ресурс України»
7	Використання частотна основі загального дозволу	Держави повинні: ● застосовувати найменш обтяжливу систему авторизації, щоб максимізувати гнучкість, обмін та ефективність використання радіочастот; ● сприяти використанню спектра на підставі загальних дозволів і обмежити надання індивідуальних прав, коли це необхідно для максимально ефективного використання, з урахуванням попиту. У всіх інших випадках встановлюються умови використання радіочастот у загальному регулюванні. (с. 45, 46)	Не відповідає. Використання частот для надання телеком. послуг здійснюється лише за ліцензією (ст. 30, 31 ЗУ «Про РЧР»).
8	Умови загального регулювання	Максимальний перелік умов, які можуть бути додані до загальних дозволів для користування спектром: 1. Обов'язок надавати послугу або використовувати технологію, вимоги до охоплення і якості послуг. 2. Ефективне використання спектра. 3. Технічні та експлуатаційні умови для уникнення шкідливих перешкод і захисту здоров'я населення від електромагнітних полів. 4. Максимальна тривалість з урахуванням будь-яких змін у Національному плані розподілу частот. 5. Передача або оренда прав за ініціативою власника прав та умов для такої передачі. 6. Збори за права користування. 7. Будь-які зобов'язання, які підприємство взяло в рамках процесу поновлення чи отримання дозволу. 8. Зобов'язання об'єднувати або обмінюватися спектром або дозволяти доступ до спектра для інших користувачів у конкретних регіонах або на національному рівні. 9. Зобов'язання за відповідними міжнародними угодами, що стосуються використання смуг радіочастот. 10. Зобов'язання щодо експериментального використання частот. Держави не повинні нав'язувати будь-які додаткові умови, критерії чи процедури, які б обмежували або затримували впровадження радіочастотного спектра. (Ст. 13, 36, Додаток 1 D).	Не відповідає. В ЗУ «Про РЧР» та Ліцумовах не встановлено виключного переліку умов загального регулювання. Також є невідповідності щодо переважної більшості пунктів.

№	Питання	Директива (ЄС) 2018/1972 від 11.12.2018 р. створення Європейського кодексу електронних комунікацій	Закон України «Про радіочастотний ресурс України»
9	Використання частот на основі індивідуальних прав	Індивідуальні права на використання частот можуть надаватись, коли це необхідно, для максимального ефективного використання з урахуванням попиту. Індивідуальні права надаються на запит будь-якому підприємству через відкриті, об'єктивні, прозорі, недискримінаційні та пропорційні процедури. (ст. 46, 47, 48)	Частково відповідає. Використання частот для надання телеком. послуг здійснюється лише за ліцензією (ст. 30, 31 ЗУ «Про РЧР»).
10	Прийняття рішення	Компетентний орган приймає рішення про надання індивідуальних прав якнайшвидше після отримання повної заявки та протягом 6 тижнів у разі заявленого спектра для електронних комунікаційних послуг у національному плані розподілу частот. Цей строк не поширюється на випадки конкурсних процедур та застосування міжнародних угод. (ст. 48)	Не відповідає. ЗУ «Про РЧР» (ст.32): ● строк прийняття рішення щодо ліцензії — 12 тижнів (без строку міжнародної координації); ● не містить обов'язку обґрунтовувати відмову.
11	Умови індивідуальних прав	Умови індивідуальних прав надаються перед їх призначенням чи поновленням та повинні визначати: ● застосовні параметри, включаючи крайній термін реалізації прав, невиконання якого дає право відкликати їх чи накладати інші заходи; ● можливість реалізовувати права через торгівлю чи лізинг. Умови, пов'язані з поновленням користування спектром, не повинні надавати переваги наявним власникам прав. Компетентні органи повинні консультуватися із зацікавленими сторонами про умови індивідуальних прав до їх введення. (ст. 47)	Частково відповідає. Відсутні умови щодо торгівлі і лізингу, а також обов'язок регулятора консультуватися з зацікавленими сторонами про умови до їх введення.
12	Тривалість індивідуальних прав	Держави забезпечують, щоб право користування було надано на період, доцільний з огляду на забезпечення конкуренції, ефективного використання частот, сприяння інноваціям та ефективним інвестиціям, у т.ч. шляхом надання періоду для амортизації інвестицій. Для бездротових широкосмугових електронних комунікацій держави повинні забезпечити регуляторну передбачуваність протягом не менше 20 років. З цією метою права мають бути дійсними не менше 15 років і включати, якщо це необхідно, адекватне розширення. Держави можуть коригувати тривалість прав використання, щоб забезпечити одночасне їх закінчення в одній або декількох смугах. (ст. 49)	Не відповідає. Відсутні вказані критерії для визначення строку прав. Мінімальний термін надання прав 5 років. (ст. 31 ЗУ «Про РЧР»)

№	Питання	Директива (ЄС) 2018/1972 від 11.12.2018 р. створення Європейського кодексу електронних комунікацій	Закон України «Про радіочастотний ресурс України»
13	Обмеження кількості прав користування радіочастотами	Обмеження кількості прав застосовується до спектра, що не підлягає загальному регулюванню з огляду на цілі: ● сприяння охопленню; ● забезпечення необхідної якості обслуговування; ● сприяння ефективному використанню частот; ● сприяння інноваціям та розвитку бізнесу. НРО або інший компетентний орган: ● обґрунтовує цілі для застосування обмеження та вибір конкурсної або порівняльної процедури відбору; ● оприлюднює рішення про процедуру відбору, правила і умови, які мають бути додані до прав використання. Критерії і процедури відбору мають бути об'єктивними, недискримінаційними, пропорційними, прозорими. Термін прийняття рішення про надання прав — до 8 місяців (не включає виконання вимог міжнародних угод). Застосування процедур обмеження кількості прав не перешкоджає передачі прав користування спектром. (ст. 55)	Частково відповідає. Не відповідає в частині підстав для конкурсу. ЗУ «Про РЧР» (ст. 30) передбачає конкурсні процедури лише, якщо заявлена потреба в рчр перевищує його фактичну наявність.
14	Продовження тривалості прав	Критерії для продовження тривалості прав на використання частот стосуються: ● цілей ефективного та раціонального використання частот, розвитку бездротових комунікацій, цілей загального інтересу, пов'язаних з безпекою життя, громадським порядком, безпекою або обороною; ● забезпечення невикривленої конкуренції. Не пізніше, ніж за 2 роки до закінчення терміну права, компетентний орган має здійснити оцінку загальних критеріїв і повідомити, чи має бути надане продовження. Якщо компетентний орган не ініціював дії з приводу невиконання умов, він має продовжити термін дії права. Якщо термін не подовжується, застосовується процедура надання індивідуального права для конкретного діапазону. (ст. 49)	Частково відповідає. Критерії частково відповідають. Процедура — не відповідає.

№	Питання	Директива (ЄС) 2018/1972 від 11.12.2018 р. створення Європейського кодексу електронних комунікацій	Закон України «Про радіочастотний ресурс України»
15	Передача прав користування радіочастотами	Держави забезпечують, щоб підприємства могли передавати або надавати в оренду іншим підприємствам індивідуальні права на частоти (крім прав, наданих безкоштовно чи прав для мовлення). При наданні індивідуальних прав визначають, чи можуть вони бути передані та за яких умов. Передача має відповідати гармонізованому використанню спектра в ЄС. Підприємства повідомляють компетентний орган про намір передати права. Передача дозволяється, якщо зберігаються початкові умови прав. Без шкоди для конкуренції, держави мають за цих обставин: ● застосовувати найменш обтяжливу процедуру; ● не відмовляти, якщо лізингодавець зобов'язується залишатися відповідальним за дотримання умов прав; ● не відмовляти, якщо немає чіткого ризику, що новий власник не може виконати початкові умови права; ● розглядати запити щодо адаптації умов прав та розділення чи дезагрегації прав чи відповідного спектру. (ст. 48, 51)	Не відповідає. Передача прав заборонена. (ст. 33 ЗУ «Про РЧР»)
16	Спільне використання радіочастотно-го спектра	Спільне використання — можливість доступу двох чи більше користувачів до використання однакових смуг у рамках визначеної схеми спільного використання. Це включає ліцензований спільний доступ (за згодою сторін) за правилами, включеними до їхніх прав. Держава зобов'язана: ● сприяти спільному використанню частот з урахуванням законодавства про конкуренцію; ● сприяти спільному використанню частот за загальними дозволами; ● звести до мінімуму шкідливе втручання. Для полегшення спільного використання частот компетентні органи визначають його умови, які сприяють ефективному використанню, конкуренції та інноваціям. (ст. 2, 45, 46, 47)	Частково відповідає. План використання РЧР передбачає в окремих смуг спільне користування (при забезпеченні EMC): ● у межах одного регіону кількома користувачами (ЛО2); ● необмеженим колом користувачів для мереж, безпроводового доступу до Інтернету (ЛО3). Для більшості стейкхолдерів це не застосовується.

№	Питання	Директива (ЄС) 2018/1972 від 11.12.2018 р. створення Європейського кодексу електронних комунікацій	Закон України «Про радіочастотний ресурс України»
17	Спільне використання інфраструктури	При прив'язуванні умов до індивідуальних прав використання частот компетентні органи можуть для забезпечення ефективного використання або сприяння охопленню, забезпечити такі можливості: ● спільне використання пасивної або активної інфраструктури, яка спирається на радіоспектр; ● угоди про комерційний роумінг; ● спільне розгортання інфраструктур для надання мереж або послуг, які залежать від використання спектра. (ст. 47)	Частково відповідає. Спільне використання РЕЗ не врегульовано (і не заборонено). Нац. роумінг передбачений ст.18, 32, 39 ЗУ «Про телекомунікації». Повноваження НКРЗІ забезпечувати такі можливості відсутні.
18	Запобігання шкідливим втручанням	Держави: ● забезпечують запобігання транскордонним чи національним шкідливим втручанням та вжиття попереджувальних і виправних заходів з цією метою; ● прагнуть мінімізувати обмеження на використання частот, надаючи належну увагу технологічним рішенням для боротьби зі шкідливими перешкодами, щоб надати найменш обтяжливий режим регулювання. (ст. 45, 46)	Частково відповідає. Відсутній підхід щодо найменш обтяжливого режиму регулювання боротьби з радіозвадами.
19	Сприяння доступу до мереж високої пропускної здатності	НРО, інші компетентні органи повинні сприяти високоякісному та швидкому доступу до бездротового широкопasmового покриття національної території та охопленню основних національних і європейських транспортних шляхів. Якщо встановлені гармонізовані умови використання радіочастотного спектра для бездротових широкопasmових мереж, держави повинні дозволити його використання, як тільки це можливо і не пізніше, ніж через 30 місяців після встановлення гармонізованих умов. (Ст. 3, 45, 53)	Не відповідає. Сприяння широкопasmовому доступу не передбачене.

№	Питання	Директива (ЄС) 2018/1972 від 11.12.2018 р. створення Європейського кодексу електронних комунікацій	Закон України «Про радіочастотний ресурс України»
20	Розгортання 5G	До 31.12.2020 р. для наземних систем, здатних надавати послуги бездротового ширококутового зв'язку, держави для полегшення розгортання 5G, вживають усіх необхідних заходів щоб: ● реорганізувати та дозволити використання досить великих блоків діапазону 3,4-3,8 ГГц; ● дозволити використовувати принаймні 1 ГГц діапазону 24,25-27,5 ГГц за умови, що існують докази ринкового попиту та відсутності значних обмежень для міграції наявних користувачів чи очищення смуг. (ст. 54)	Не відповідає. Заходи щодо розгортання 5G у вказаних смугах не схвалені.
21	Розгортання малих точок бездротового доступу	Компетентні органи не повинні: ● надмірно обмежувати розгортання точок бездротового доступу в невеликих районах; ● регулювати розгортання таких точок до будь-якого окремого дозволу на містобудування чи інших індивідуальних дозволів. Виключення можуть становити розміщення їх в будівлях або ділянках архітектурної, історичної, природної цінності. Це не перешкоджає режиму дозволу для використання частот. Держави гарантують право операторів на доступ до будь-якої фізичної інфраструктури, контрольованої національними чи місцевими органами влади, яка є технічно доречною для розміщення малих точок бездротового доступу, включаючи вуличне обладнання (світлові стовпи, дорожні знаки, світлофори, білборди, автобусні зупинки, станції метро). Державні органи повинні задовольняти всі обґрунтовані запити на доступ на справедливих, розумних, прозорих і недискримінаційних умовах, що оприлюднені. Без шкоди для комерційних угод, розгортання таких точок не підлягає жодним зборам, крім адміністративних. (ст. 57)	Частково відповідає. Законодавство спрощує доступ до інфраструктури для створення мереж. Відповідні умови для малих точок безпроводового досупу не визначені.

№	Питання	Директива (ЄС) 2018/1972 від 11.12.2018 р. створення Європейського кодексу електронних комунікацій	Закон України «Про радіочастотний ресурс України»
22	Збори за право користування радіочастотним спектром	Держави можуть встановити плату за користування радіочастотним спектром, щоб забезпечити оптимальне його використання. Збори повинні бути об'єктивно виправданими, прозорими, недискримінаційними та пропорційними по відношенню до їх призначення і враховувати загальні цілі Директиви. Збори встановлюються на рівні, що забезпечує ефективне призначення та використання радіочастот, у тому числі шляхом: ● встановлення резервних цін як мінімальних зборів за користування частотним спектром з урахуванням вартості цих прав на їх можливе альтернативне використання; ● врахування витрат, пов'язаних з умовами, що стосуються цих прав; ● застосування, наскільки це можливо, домовленостей про оплату, що пов'язані з фактичною доступністю для використання радіочастот. (ст. 42)	Не відповідає. Вказані принципи визначення розміру зборів не встановлені.
23	Адміністративні збори	Будь-які адміністративні збори, що накладаються на підприємства повинні: ● покривати лише адміністративні витрати, пов'язані з управлінням, контролем та дотриманням загальної системи регулювання. Компетентні органи, які накладають адміністративні збори, публікують щорічний огляд своїх адміністративних витрат і загальної суми стягнених зборів. Якщо є різниця - вносять відповідні корективи. (ст. 16)	Не відповідає. Не передбачене покриття зборами лише адміністративних витрат та щорічний огляд цих витрат.

№	Питання	Директива (ЄС) 2018/1972 від 11.12.2018 р. створення Європейського кодексу електронних комунікацій	Закон України «Про радіочастотний ресурс України»
24	Вилучення прав на частоти	Держави не обмежують та не вилучають права на використання радіочастот до закінчення періоду, на який вони були надані. Винятки встановлюються для: ● забезпечення ефективного та раціонального використання частот; ● виконання технічних імплементаційних заходів щодо гармонізованих умов використання спектра в ЄС. У таких випадках власники прав можуть згідно з національними положеннями бути належним чином компенсовані. Будь-який намір обмежувати або вилучати права без згоди їх власника підлягає консультуванню зацікавлених сторін. Права підлягають скасуванню також у разі серйозного або повторного порушення порядку користування радіочастотами, коли заходи, спрямовані на забезпечення дотримання, зазнали невдачі. (ст. 19, 30).	Частково відповідає Не врегульоване вилучення частот у зв'язку з зміною використання частот. Перелік підстав для анулювання значно ширший, ніж в Директиві.
25	Географічні огляди мережевих розгортань	НРО, інші компетентні органи для визначення зобов'язань щодо покриття для користування спектром враховують результати географічного огляду досяжності широкосмугових мереж (проводиться до 21.12.2023 р. та оновлюється не менше рази на 3 роки). Огляд включає обстеження поточного охоплення, може містити прогноз з інформацією про заплановані розгортання будь-яким підприємством або державним органом мереж високої пропускної здатності та значні оновлення або розширення до швидкості принаймні 100 Мбіт/с. (ст. 22)	Не відповідає. Проведення таких оглядів не передбачене.
26	Контроль	Держави забезпечують, щоб компетентні органи контролювали дотримання порядку користування радіочастотами та зобов'язання ефективно та раціонально їх використовувати. Компетентні органи мають повноваження вимагати від підприємств, надавати всю інформацію, необхідну для перевірки дотримання порядку користування радіочастотним спектром. (ст. 30)	Відповідає.

№	Питання	Директива (ЄС) 2018/1972 від 11.12.2018 р. створення Європейського кодексу електронних комунікацій	Закон України «Про радіочастотний ресурс України»
27	Санкції	Якщо компетентний орган виявляє, що підприємство не відповідає порядку користування спектром, він про це повідомляє і надає можливість викласти свої погляди в розумний строк. Компетентний орган має право: ● вимагати припинення порушення і вживати відповідних і пропорційних заходів, спрямованих на забезпечення відповідності; ● застосовувати фінансові санкції, включаючи періодичні санкції зі зворотною дією (застосовуватися навіть до усунутих порушень); ● призупинити або скасувати права використання частот у разі серйозного або повторного порушення, коли заходи, спрямовані на забезпечення дотримання, зазнали невдачі; ● вжити термінових тимчасових заходів для виправлення ситуації до прийняття остаточного рішення, якщо є докази, що порушення становить серйозну загрозу для суспільної безпеки, громадського здоров'я, ризику серйозних економічних чи операційних проблем для інших користувачів. (ст. 30)	Частково відповідає Невідповідність в частині фінансових санкцій, тимчасових заходів.
28	Альтернативне використання частот	У разі відсутності попиту на використання смуги в гармонізованому радіочастотному діапазоні, держави можуть дозволити альтернативне використання всієї або частини цієї смуги за умови, що: ● висновок про відсутність попиту базується на публічних консультаціях; ● альтернативне використання не перешкоджає використанню смуги в інших державах-членах; ● держава бере до уваги довгострокову доступність або використання смуги в Союзі та економію від масштабу для обладнання, що є результатом використання гармонізованого спектра в Союзі. Держава інформує про прийняте рішення Комісію та інші держави-члени. (ст.45)	Не відповідає. Закон не передбачає можливість альтернативного використання частот.

ДОДАТОК №5

ВИСЛОВЛЕНА ПОЗИЦІЯ LIFECELL ЩОДО ПИТАНЬ В АНКЕТІ

Технейтральність: заборона компаніям використовувати частоти для інших технологій, ніж зазначені в ліцензії та Spectrum sharing: заборона тимчасово передавати частину РЧР, що перебуває в користуванні, іншим операторам	Варто зазначити, що ТОВ «лайфселл» підтримує європейський комплексний підхід щодо управління спектром. Наведені питання можна обговорювати в контексті комплексного перегляду законодавства, передбачені законопроектом про радіочастотний ресурс України (№5051), а також частково законопроектом про електронні комунікації (№3549-1). Для впровадження технейтральності, так і спільного використання спектру потрібно: ● забезпечити перерозподіл спектру на рівних та справедливих умовах;● створити рівні умови та можливості для розвитку всіх гравців на ринку. Якщо впровадити ці можливості за існуючого стану розвитку ринку, виникають критичні ризики. Для недопущення відповідних ризиків необхідно брати до уваги те, що: ● впровадження технологічної нейтральності не повинне створювати антиконкурентних переваг операторам з ринковою владою через історично більші обсяги частотного ресурсу;● впровадження технологічної нейтральності повинно проводитися прозоро та має оптимізувати використання спектру;● якщо спектр розподілений непропорційно, і великі оператори володіють більшою часткою спектру в діапазоні 900 МГц, необхідно забезпечити можливість всім операторам користуватися перевагами низькочастотного діапазону.● не повинно обмежуватись стимулювання ефективного використання спектру;● не мають обмежуватись можливості вивільнення частот для проведення ефективних 4G/5G тендерів в подальшому;● не має бути негативного впливу на конкуренцію.
Спільне використання РЕЗ операторами (Active Sharing)	Наразі немає обмежень щодо спільного використання РЕЗ.
Відсутність в загальному доступі достовірної інформації про поточне використання частот та Складна і тривала процедура отримання ліцензій на користування РЧР: надмірний перелік документів і недостатня прозорість процедури	ТОВ «лайфселл» погоджується, що необхідно забезпечити можливість для учасників ринку ознайомлюватися з умовами процедури отримання ліцензії на користування РЧР, а також можливості мати доступ до достовірної інформації про поточне використання частот. Крім цього, вважаємо, що надання учасниками ринку пропозицій спрощення зазначених процедур було б позитивним зрушенням.
Складна і тривала процедура отримання висновків щодо електромагнітної сумісності та дозволів на експлуатацію РЕЗ та ВП	Стосовно отримання висновків щодо електромагнітної сумісності та дозволів на експлуатацію РЕЗ та ВП, то дійсно відповідна процедура є досить затягнута у часі та потребує погодження кожного частотного присвоєння.

Ризик бути позбавленими ліцензії (зокрема за невиконання ліцензійних умов стосовно 1 РЕЗ / 500 тис. населення)	ТОВ «лайфселл» підтримує європейський, комплексний підхід щодо управління спектром. Наведені питання можна обговорювати в контексті комплексного перегляду законодавства, передбачені законопроектом про радіочастотний ресурс України (№5051), а також частково законопроектом про електронні комунікації (№3549-1).
Стрімке і непрогнозоване зростання рентної плати за користування РЧР	Наразі ставки ренти за користування РЧР застосовуються із прив'язкою до певної радіотехнології, що ускладнює гармонізацію частотного ресурсу під впровадження новітніх мобільних технологій та протирічить принципам створення рівних умов ведення бізнесу для різних суб'єктів ринку. Окрім того, на ринку телекомунікацій склалася ситуація, коли ліцензії, видані ряду суб'єктів господарювання для користування РЧР, передбачають застосування певних застарілих радіотехнологій з одночасним встановленням вкрай низької платні за користування даним ресурсом (ренту), що у сотні разів менше за аналогічні платежі операторів мобільного зв'язку. Таким чином назріла нагальна необхідність у впровадженні більш справедливого неупередженого ставлення до учасників ринку — частотних ліцензіатів в питанні ренти за користування РЧР, що не лише дозволить суттєво збільшити надходження до Державного бюджету України, але й стимулюватиме впровадження на вітчизняному ринку новітніх технологій. Хочемо також звернути увагу, що основною проблемою для учасників ринку є значне та непередбачуване зростання рентної ставки за користування РЧР. Так, Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (далі — НКРЗІ) розроблено та ініційовано проект Закону України «Про внесення змін до пункту 254.4 статті 254 Податкового кодексу України (щодо ефективного використання радіочастотного ресурсу України). Зазначимо, що починаючи з 2010 року розмір ставки збору за користування радіочастотним ресурсом України зріс для операторів рухомого (мобільного) зв'язку України більше ніж в 11 разів, що призвело до максимального розширення зазначеної статті витрат для всіх учасників вітчизняного ринку зв'язку, створюючи вкрай не сприятливі та складні умови господарювання для суб'єктів ринку мобільного зв'язку, зокрема і провідних операторів такого ринку. Наразі, 6% від загального обсягу річних доходів операторів телекомунікацій України сплачується до держбюджету у вигляді щорічних платежів за користування спектром, коли в країнах ЄС цей показник становить 0,92%. Зазначений проект Закону розроблявся НКРЗІ без залучення до його обговорення галузі, на яку він має безпосередній негативний вплив.

Надмірна плата за радіочастотний моніторинг через монополію УДЦР	Дійсно в Україні ДП «Український державний центр радіочастот» (УДЦР) наразі є єдиною організацією, яка здійснює радіочастотний моніторинг. Вартість робіт з радіочастотного моніторингу у смугах радіочастот загального користування та порядок їх оплати визначаються Тарифами на роботи (послуги) УДЦР, пов'язані з користуванням радіочастотним ресурсом України та виділенням номерного ресурсу, затвердженими рішенням НКРЗ від 11.12.2008 №1256, зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 25.12.2008 за №1238/15929. Оплата робіт, пов'язаних з радіочастотним моніторингом, здійснюється користувачами РЧР щомісячно на підставі договору з УДЦР відповідно до законодавства. Це у свою чергу створює ризики щодо встановлення завищеної вартості на послуги УДЦР. На відміну від української практики, європейський досвід показує, що до процесу здійснення радіочастотного моніторингу регулятори залучають неурядові організації та галузеві асоціації, які надають їм консультації з політики та технічних питань щодо радіочастотного моніторингу. Наприклад, мовлення та вирішення проблем радіорелейного розповсюдження визначаються та аналізуються асоціаціями, і затверджуються в рамках завдань радіочастотного моніторингу, які виконуються регулятором.
Недостатній обсяг частот для запровадження новітніх мобільних технологій, Ризик нестачі частот при подальшому розподілі регулятором через надмірну концентрацію спектра у одного користувача та Неможливість використовувати частоти в діапазоні 800-900 МГц через затримку їх вивільнення спецкористувачами	Для ефективного запровадження новітніх мобільних технологій існує необхідність у перерозподілі радіочастотного ресурсу між користувачами в діапазоні радіочастот 800-900 МГц на рівних та недискримінаційних умовах. При цьому, необхідно забезпечити можливість всім операторам користуватися перевагами низькочастотного діапазону 800-900 МГц Варто зауважити, що наразі в Україні існує: ● концентрація радіочастотного ресурсу у деяких гравців, які неефективно використовують цей природно обмежений ресурс; ● нерівномірний розподіл радіочастотного ресурсу між операторами телекомунікацій.
Необхідність отримувати погодження Генштабу для отримання дозволу на експлуатацію РЕЗ у всіх діапазонах частот	Погоджуємося, що необхідність погодження кожного частотного присвоєння є досить тривалою та обтяжливою процедурою.
Необґрунтовані вимоги до санітарно-епідеміологічної безпеки базових станцій	Наразі немає необґрунтованих вимог до санітарно-епідеміологічної безпеки базових станцій.
Створення радіозавод РЕЗ операторів зв'язку з боку РЕЗ побутових користувачів (наприклад, DECT телефони, репітери)	Існує необхідність у вирішенні проблеми створення радіозавод користувачами побутових РЕЗ. Такі радіозаводи зазвичай важко виявити, особливо в переважаних районах.

